

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Viktor Fischl: Osobnost česká i izraelská

Patrik Veselý

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Patrik VESELÝ**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**

Název tématu: **Viktor Fischl: Osobnost česká i izraelská**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Životní dráha V. F.- izraelská, česká
3. Analýza vybraných děl
4. Hradecká díla V. F.
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Milada Kaďůrková: Setkání s Viktorem Fischlem, Mladá fronta, 2002

Lenka Jaklová: Návraty Viktora Fischla, Garamon, 2007

Dana Emingerová: Dva život: Hovory s Viktorem Fischlem, G plus G, 2002

Skrytý klasik české literatury/Viktor Fischl, Prostor, roč. 1, č. 76

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

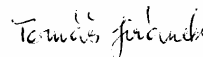
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 3. 2010

Patrik Veselý

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat doc. PhDr. Vladimíru Novotnému, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce a B. Duškové za pomoc.

SOUHRN

Předmětem mé bakalářské práce je především snaha zmapovat a analyzovat život a dílo českého spisovatele a diplomata Viktora Fischla. Cílem práce bylo věnovat se Fischlově literární tvorbě a podrobně ji kriticky rozebrat na základě komparace s autobiografickými prvky ze života autora. Zvolená literární díla jsou tvořena souborem několika motivických prvků, které v práci rozkrývám a definuji tak díla v kontextu s literárním teoretickým rámcem a analyzuji jejich intertextuální odkazy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Viktor Fischl, Židé, holocaust, idyla

SUMMARY

The subject of my bachelor degree is mainly an attempt to fully describe and to analyse the stories and life of Czech writer and diplomat Viktor Fischl. My intention was to deal with his works and dissect it particularly based on comparison with autobiographical element from the writer's life. Those pieces which I've chosen are formed by a collection of some motivating elements, which I describe and define those pieces in context with theoretical literal frame and analyse their intertextuality links.

KEYWORDS

Viktor Fischl, Jews, holocaust, idyll

Obsah

Úvod	1
1. Životní dráha Viktora Fischla - česká	3
1.1 Dětství v Hradci Králové.....	3
1.2 Dospívání - setkání s literaturou.....	5
1.3 Židovství Viktora Fischla.....	7
2. Životní dráha Viktora Fischla - izraelská	11
2.1 Exil	11
2.2 Izrael - Avigdor Dagan.....	13
3. Vybraná díla Viktora Fischla	15
3.1 Kuropění.....	15
3.1.1 Typologie postav a struktura příběhu	15
3.1.2 Intertextualita díla	17
3.1.3 Filozofický přesah díla	20
3.2 Idyla versus antiidyla	21
3.3 Dvorní šašci.....	30
3.3.1 Literatura holocaustu.....	30
3.3.2 Tématické zařazení knihy, struktura textu	32
3.3.3 Typologie postav	36
4. Hradecká díla Viktora Fischla	42
4.1 Autobiografičnost trilogie	44
4.2 Shrnutí zkoumané prozaické tvorby.....	47
Závěr	49
Bibliografie	51
Resumé	54

Úvod

Proč zrovna interpretace či spíše reinterpetace díla a života Viktora Fischla? Důvodů k napsání rozsáhlejší práce o Viktoru Fischlovi bylo hned několik. Ke spisovateli mne ostatně vedly dvě roviny poznání, dvojkolejnost je právě typická pro Viktora Fischla alias Avigdora Dagona, českého literáta naproti tomu izraelského diplomata, milovníka a obdivovatele dvou odlišných světů, zemí, rozdílných měst a Žida.

Nicméně Fischlova celoživotní vnitřní rozpolcenost měla v důsledku paradoxně efekt stmelení a posílení jeho osobnosti, bez této rozervanosti, chcete-li rozpolcenosti by jistě nevzniklo Fischlovo úctyhodné dílo a člověk jeho kvalit.

Jedna z rovin, která mne přivedla na stopu Viktora Fischla byla rovina osobní. Společným průsečíkem je rodné město Hradec Králové, které se objevuje v mnoha autorových románech a povídkách. Přesto jsem se prvotně se spisovatelem Fischlem nesetkal skrze literaturu, ale setkával jsem se s ním nevědomky prostřednictvím pamětní desky na průčelí Židovské synagogy v Hradci Králové.¹ S Fischlem jsem se symbolicky potkával dennodenně od deseti let zpoza okna školního autobusu, později díky docházení do gymnázia v sousedství synagogy. „Zde sloužil svému Bohu lid židovské obce“, stojí nápis na pamětní desce synagogy, jehož autorem je právě Fischl. Nápis jsem četl stokrát, možná tisíckrát. Nevím. Nicméně si pamatuji, že mne už tehdy nesmírně přitahoval a zajímal, aniž bych věděl cokoliv o judaismu, holocaustu nebo snad Fischlovi.

Druhou pohnutkou k interpretaci osobnosti Viktora Fischla je můj dlouhodobý zájem o problematiku holocaustu a židovství obecně. Z politologického hlediska mě zajímá problém prastarých a stále aktuálních sporů mezi Židy a Araby, jak sporů ideologických, tak i územních. Fischl, jakožto mnoholetý izraelský diplomat, z tohoto pohledu představuje nesmírně zajímavý objekt zkoumání.

Cílem bakalářské práce je analyzovat život a dílo Viktora Fischla, s akcentem na onu dvojkolejnost života. Interpretace bude probíhat zejména prostřednictvím srovnání několika dostupných rozhovorů a biografí, důraz tak práce bude klást především na biografický aspekt zkoumání, díky kterému lze nahlížet na vybraná literární díla autora, která vycházejí motivicky z Fischlova života a jež budou srovnávána a následně zařazena do kontextu literárního žánru. Práce si klade zároveň za cíl sledovat intertextuálnost děl a další jejich možné odkazy.

¹ Vystavěna byla jako náhrada za starší modlitebnu mezi lety 1904-1905 v secesním slohu s orientálními prvky architektem Václavem Weinzettelem.

Metodou využívanou při psaní bakalářské práce bude především kvalitativní metodologie – induktivní výzkum. Konkrétně se práce bude věnovat obsahové analýze jednotlivých zdrojů a biografické metodě. Metodou vedoucí k analýze života a díla Viktora Fischla bude docíleno pomocí synchronní komparace.

Jelikož se práce bude primárně zabývat dvojkolejností života spisovatele. Na úvod se zde nabízí pohled samotného Viktora Fischla na svůj život spisovatele a současně diplomata při přebírání čestného doktorátu na Pedagogické fakultě v Hradci Králové v roce 1994: *„Uvědomil jsem si, že mezi pedagogickým, diplomatickým a spisovatelským povoláním je něco společného, právě to, čemu říkáte empatie a čemu já říkám: umět se vžít do jiných lidí. Diplomát nemůže dělat diplomacii, pokud se neumí vžít do člověka, který sedí na druhé straně stolu a kterého se snažím přesvědčit, že stanovisko jeho vlády, kterou zastupuje, je spravedlivé a oprávněné. Učitel se rovněž musí umět vžít do duše žáka a spisovatel by se vůbec neužil, kdyby se nedovedl vcítit do svých postav.“*² Spisovatel upozorňuje, že ona empatie, nebo jak říká on, umění vžít se do jiných lidí nachází jako společný prvek při výkonu povolání spisovatele i povolání diplomata a vzájemně si obě povolání, v případě Fischla se více hodí označení poslání, neprotiřečí.

² JAKLOVÁ, Lenka. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové: Garamon, 2007. str. 55

1. Životní dráha Viktora Fischla - česká

1.1 Dětství v Hradci Králové

Jak už napovídá samotný název kapitoly, bude mapovat život Viktora Fischla od jeho počátku až do roku 1939, kdy emigroval do Anglie a našel tak další novou životní pouť. Práce bude komparovat souvislosti mezi Fischlovým dětstvím a vlivem na jeho pozdější literární tvorbu, popřípadě vliv na jeho světonázor v roli izraelského diplomata.

Jelikož práce začíná Fischlovým dětstvím a dospíváním v Čechách (konkrétně v Hradci Králové), kde se narodil a formoval se jeho život jak literární, tak myšlenkový, zaujme na první pohled nečeské příjmení Fischl. Jméno je opravdu německého původu a etymologický význam příjmení znamená v překladu něco ve smyslu malá ryba-rybka. Německé jméno je zmiňováno z důvodu pozdější Fischlovy emigrace do Izraele, kde bylo nepřipustné, aby jako obyvatel židovského státu nosil německé příjmení a proto dochází ke změně jména.

Německé jméno je ale především zmiňováno v souvislosti s původem rodičů Viktora Fischla. Rodiče ani prarodiče nepocházeli, jak by se mohlo zdát, z území Německa, nýbrž z moravsko-slovenského pomezí. Viktor Fischl se však narodil v roce 1912 už v Hradci Králové ve východních Čechách. Nicméně moravsko-slovenské pomezí velmi jeho myšlenkový svět obohatilo, díky prázdninovým návštěvám svých dědečků, kteří v tomto kraji stále žili.

V jednom z rozhovorů Fischl zmiňuje, jak v dětství vnímal zbožnost prostřednictvím svých dědečků. Zatímco jeden z nich vnímal Boha jako hodného, který odpouští. Druhý dědeček měl Boha za trestajícího každé provinění. A Fischl si mezi těmito dvěma druhy pána Boha hledal svou cestu.³ Zdá se, že Fischlovi byl bližší Bůh odpouštějící, jelikož ho společně se svým dědečkem později opakovaně zmiňuje ve svém díle. Zbožné a etické vnímání Boha lze nalézt v povídce *Rodný dům* a v *Písni o lítosti*: „...*přišel k dědečkovi s rozbitým oknem a dědeček mu říkal jako tehdy: Bůh? Věřím, že je a že je spravedlivý i plný milosti. Věřím, ale nikdy nebudu vědět jistě...*“⁴ Fischlova silná zbožnost se projevila i v jeho dalším, stěžejním díle *Kuropění*. Zde rozmlouvá o Bohu a o smyslu života kohout se starým venkovským lékařem.

³ EMINGEROVÁ, Dana. *Fischl*. TV Magazín MF Dnes, 30. listopadu 2000, str. 44

⁴ FISCHL, Viktor. *Píseň o lítosti*. Brno: Atlantis, 1992. str. 179

Jak se tedy rodina dostala z jižní Moravy na rozhraní se Slovenskem až do východních Čech? Otec Mořic Fischl, poté co dokončil důstojnickou školu rakousko-uherské armády, odpověděl na inzerát, v němž hledala královehradecká továrna na harmonia korespondenta znalého maďarského jazyka, a byl přijat. Přivedl tak svoji ženu, Viktorovu matku, která pocházela s poměrně zámožné rodiny do Hradce Králové, ležícího na soutoku Labe a Orlice, jež si Viktor Fischl později zamiloval a promítl do svých povídek a románů.⁵ Je nutné si uvědomit, že rodiče Viktora Fischla po příchodu do Hradce Králové neovládali český jazyk a pro adaptaci v novém městě a úplnou integraci se museli velmi rychle naučit česky, což se jim záhy také podařilo. Na Viktorovi neznalost jazyka jeho rodičů nezanechala výrazné stopy, ba naopak, jak dokládá jeho vypravěčské umění.

Rodinnou situaci zkomplikovala nastupující první světová válka v roce 1914, kdy byl otec V. Fischla, jako poručík v záloze, povolán na srbskou frontu. Na frontě byl však zraněn a tak mu bylo přiděleno až do konce války rehabilitační středisko pro raněné vojáky až v dalekém Záhřebu. Zbytek rodiny i s malým Viktorem se za ním přistěhoval a Viktor tak strávil část svého dětství za války v Záhřebu. Zde se také narodila jeho milovaná sestra Emilie⁶ v roce 1917.

Období po první světové válce znamenal pro Viktora a zbytek rodiny návrat do Hradce Králové. Otec opustil místo úředníka ve firmě, využil svých kontaktů v Jugoslávii a založil zasílatelský závod hlavně na obchod mezi Československem a Jugoslávií. Otcův krok měl ovšem na rodinu tragický dopad, protože vinou společníka přišel o živnost a zadlužil se na celý život.

Toto nepříjemné období Viktor popisuje, když se ve vzpomínce vrací svým dětským pohledem a rozpomíná se na scénu, kdy maminka našla otce u stolu s revolverem v ruce: „Vyrvala mu ho. Netušil jsem, co je to dluh. Jen jsem od té doby věděl, že život není jenom legrace.“⁷ Dalo by se říci, že krutým poznáním (že život není lehký) symbolicky skončilo bezstarostné dětství Viktora Fischla ve městě na soutoku Labe a Orlice.

Nabízí se možné srovnání, jak vidí konec svého dětství sám spisovatel. Ve své nejautobiografičtější knize popisuje vypravěčův (svůj?) konec dětství následovně: „*Tady končí moje dětství, pomyslel jsem si hořce. Così ve mně však také říkalo: Snad skončilo už*

⁵ Beletristický obraz dětství v Hradci Králové nalezneme v trilogii (se zamýšleným názvem Město na soutoku) Hrací hodiny, Velocipéd pana Kulhánka a Rodný dům. Viz kapitola Hradecká díla V. F.

⁶ Emilie zemřela na leukémii v pětatřiceti letech v emigraci ve Spojených státech, což pro Viktora představovalo nesmírnou bolest po celý jeho život.

⁷ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 23

dřív. *Snad oné noci s Madlou, snad když zemřel dědeček Filip.*“⁸ Vypravěčův konec dětství znamenal zkušenost s prvním erotickým zážitkem nebo snad se smrtí blízkého člověka, pokud tomu tak bylo i v reálném Fischlově životě, můžeme pouze spekulovat. Nicméně jako důležitý životní mezník přenesl spisovatele do období života, kdy přichází do styku s poezií a literaturou vůbec.

1.2 Dospívání - setkání s literaturou

Teprve vstupem na královehradecké klasické gymnázium se Viktoru Fischlovi otevřela brána do světa literatury. Sám Fischl uvádí, že od sexty, kdy objevil na gymnáziu čítárnu, byl ponořen naplno do četby výtvarných a literárních revue. Tamtéž objevil kouzlo poetismu⁹, jehož počátky spadají do roku 1922, i když byl manifestačně vyhlášen až v roce 1924. Tedy časově téměř shodně s nástupem Viktora Fischla na královehradecké gymnázium. Fischl si poetismus a jeho autory velmi oblíbil a zpětně v rozhovorech s Danou Emingerovou o svém vztahu k poetismu na gymnáziu říkal: „*Jako by člověk nevycházel z nějakých oslav s vodotrysky a ohňostroji, před kterými stál v úžasu. Nezval, Seifert, Biebl... hltal jsem se zatajeným dechem každý jejich verš. V jediné sbírce Vítězslava Nezvala bylo více obrazů než v Louvru. Hostina bez konce. Fantazie bez hranic.*“¹⁰

Své první básně napsal Viktor Fischl právě v sextě na gymnáziu pod tíhou poetismu a jeho představitelů. Z Fischlových prvních básní vyšlo mnoho v literární revue Cesta. Jednalo se o poměrně prestižní literární revue, kde Fischl publikoval na přelomu dvacátých a třicátých let dvacátého století. Poté došlo v životě literáta k razantnímu obratu a velkému vystřízlivění z nadšení v poetismus. Postupně zjistil, že krása poetismu spočívala pouze na povrchu a protože na své tvorbě začal pozorovat, že je příliš ovlivňována poetismem a dochází tak k snadné napodobitelnosti, obrací se k takzvaným hlubším básníkům. K nim patřili především Otokar Březina, Antonín Sova, pak Toman, Hora. Nejvíce byl však mladý začínající básník Fischl ovlivněn a okouzlen tvorbou Františka Halase.

Po úspěšně složené maturitní zkoušce na královehradeckém gymnáziu odchází studovat mladý Viktor Fischl do Prahy sociologii a práva. Praha skýtala větší možnosti pro

⁸ FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. str. 162

⁹ Poetismus se zformoval v uměleckém svazu Devětsil a usiloval o odstranění hranic mezi uměním a poetickým lyrismem, chtěl prostoupit denní skutečnost. Inspiroval se příbuznými avantgardními směry (dadaisty, surrealisty, G. Apollinaiem). Poetismus má být podle K. Teiga ležerní, dovádivý, fantaskní, hravý a milostný.

¹⁰ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 31

umělecký život a pro kontakt s mnoha umělci než malé, leč v tu dobu významné, město ve východních Čechách.¹¹

V Praze Fischl navazuje kontakt s básníky, filozofy, kteří významně ovlivňovali a podněcovali Viktorovu literární činnost. Kromě již výše zmíněného Františka Halase se Fischl seznamuje například s Jaroslavem Šimsou¹², díky kterému vychází v roce 1933 Viktoru Fischlovi první básnická sbírka s názvem Jaro, kterou autor věnuje právě Šimsovi. Šimsa byl však od počátku ke spisovateli (už tak můžeme Viktora Fischla titulovat) velmi kritický a první sbírku básní, kterou od něho dostal k posouzení nedoporučuje ani k vytištění. Prvotina nesla název Člověk na mezi.

Dalším přítelem, který spisovateli pomohl v tvůrčím procesu byl Pavel Eisner, který přeložil Fischlovy dvě básně do němčiny, aby načež mohly vyjít v literární příloze Prager Presse. Do své emigrace v roce 1939 stihl ještě Fischl vydat na doporučení Otokara Fischera sbírku básní Kniha nocí. Fischer o sbírce hovoří velmi pozitivně: „*Dovolte mi jen říci, že na mne (básně) udělaly skutečný dojem a že v nich proti prvním (Jaro) zdravím důkaz opravdového a odpovědného zrání i co do metodičnosti a co se tematické plnosti týče. ... Vy máte čistotu, pod kterou se tají průsvitnost a žár i duše...*“¹³ V roce 1936 vyšla V. F. ještě jedná sbírka básní pod názvem Hebrejské melodie.

Období první republiky bylo pro Viktora Fischla, podle jeho slov, obdobím šťastných dvaceti let života. První republika pro něj znamenala období od 6 do 26 let života, což jsou pro mladého člověka nejdůležitější roky při formování povahy a charakteru. Viktor měl to štěstí, že byl formován demokratickým masarykovským Československem. V tomto období ještě stihl odpromovat na Univerzitě Karlově, kde se stal doktorem práv. Poté byl přijat jako redaktor sionistického týdeníku Židovské zprávy a také se stal parlamentním tajemníkem menšinové Židovské strany.

Je paradoxem, že na konci první republiky, kdy je Československo podrobena mnichovskému diktátu, následně Protektorátu a Evropu si nezadržitelně podmaňuje nacistický diktátor Adolf Hitler, se Fischl začíná projevovat politicky a vystupuje na povrch stále zřetelněji jeho židovství, ke kterému se hrdě hlásí (i přes všechna nebezpečí, která takové chování skýtala). Projevem jeho židovství jsou zmíněné pracovní pozice. Čtrnáct dní po vpádu Hitlera do Prahy¹⁴ emigroval spisovatel do Londýna, aby zajistil britská víza pro

¹¹ Hradec Králové má v roce 1934, kdy Fischl odchází do Prahy, kolem 16 000 obyvatel. Za první republiky bývá označován salómem republiky.

¹² Šimsa byl Masarykův žák a mnoho let pracoval v prezidentově knihovně

¹³ FISCHL, Viktor. *Setkání*. Praha: Martin, 1994. str. 30

¹⁴ 15. 3. 1939

sedmdesát nejohroženějších představitelů československých Židů. Tuto strastiplnou cestu popisuje Fischl v knize rozhovorů *Dva životy*: „*Byl jsem v té době volný. Po příchodu nacistů byl totiž můj časopis zakázán, neměl jsem práci, neměli jsme ještě děti, a tak se rozhodlo, že pojedou pro víza do přímo Anglie.*“¹⁵ V knize popisuje, jak byl při cestě zavřen v Holandsku, protože neměl žádné peníze, přesto se do Anglie lodí dostal a byl ubytován u svého příbuzného. Poté se v Anglii spojil se sionistickou organizací, která dala Fischlovi potřebné peníze a kladně vyřídila jeho žádost o sedmdesát víz. Do počátku války tak stihl spisovatel z Protektorátu Čechy a Morava zachránit až na dvě stě lidí židovského původu. Možná jeho židovství nevystupuje na povrch nezáměrně, ale zcela cíleně. Protože tak se projevoval naturel Viktora Fischla, člověka, jež se nikdy nekrčil před pravdou a vždy za ni bojoval.

Na konci první republiky je možné ve Fischlově životě sledovat onu dvojkolejnost, kterou se snaží mimo jiné rozklíčovat tato práce. V tomto velmi těžkém období jak pro republiku, tak pro svobodu člověka (o člověku židovského původu ani nemluvě) se u Fischla dostává do pozadí literární činnost a jednoznačně převládá politická činnost, která vrcholí spoluprací s ministrem zahraničí Janem Masarykem v exilu.

Než se práce začne zabírat životní etapou Viktora Fischla v Izraeli, bude se věnovat desetiletému Fischlovu intermezzu, mezi životem v Čechách a mezi životem v Izraeli. V tomto období se spisovatel ocitl v nuceném exilu, který způsobilo jeho židovství a láska k vlasti. Právě židovství Viktora Fischla se bude věnovat následující odstavec.

1.3 Židovství Viktora Fischla

Vědomí k židovské sounáležitosti pěstovala ve Fischlovi již odmala především jeho matka, po které zdědil i vypravěčský talent. Ještě v Hradci Králové založila sionistickou skupinu, která ve městě pořádala mnohá sionistická setkání. Zde se formovalo silné spisovatelovo pouto k židovskému národu a jeho tradicím. Ostatně téma židovství a holocaustu je prostoupeno Fischlovým literárním dílem velmi významně. Sám spisovatel uvádí, že „píše sebe“, což mu za války v londýnském exilu poradil William Saroyan.¹⁶ Ani maminka, jakožto Fischlův otec, nebyla ortodoxně praktikujícím Židem, na rozdíl od Viktorových dědečků. Zato byli skalními, přesvědčenými sionisty.¹⁷

¹⁵ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 41

¹⁶ Tamtéž, str. 8

¹⁷ Sionismus je židovské náboženské hnutím usilující o obnovu židovského státu v Izraeli. Zakladatelem je T. Herzl.

Ostatně sionistická společnost znamenala ve Fischlově životě zásadní roli, umožnila i osudové setkání Fischla s jeho budoucí ženou Stellou, tentokrát v Praze. Se Stellou, rozenou Bergerovou se vzali po čtyřleté známosti v roce 1938. Stella učila mimo jiné na židovské škole. Byla pro Fischla osudovým člověkem, který stál po celý život po jeho boku a v závěru života, kdy už Viktor nemohl kvůli nemoci a oční vadě zcela bez pomoci psát, mu vypomáhala i s literární činností a vyřizováním jeho agendy. Dokladem o nerozlučném vztahu mezi spisovatelem a jeho ženou, mohou být následující slova: „*Je sice pravda, že nás pomohla sblížit skutečnost, že jsme oba byli od mládí sionisté, to však byl spíš jen takový společný jmenovatel, a così mi říká, že by se to bylo stalo, i kdyby Herzl nebyl ještě sionismus vymyslel. Víc než to. Jsem jist, že kdybychom se nebyli setkali tehdy před sedmdesáti lety, nýbrž až teď, stalo by se přesně totéž.*“¹⁸

Jak se Viktor Fischl díval na židovství, jak vnímal zpětně osud Židů, úlohu židovství v dějinách 20. století? Nejlépe o tom vypovídají jistojistě jeho romány a povídky, kterým se práce bude věnovat později, ale je zajímavé se podívat na vztah k židovství v přímém svědectví, které přinesl formou rozhovorů s Danou Emingerovou. V nich říká, že „...v dějinách lidstva není jiného národa, který by dokázal přežít dva tisíce let vyhnanství, útrap, pronásledování a nenávisti vrcholící v holocaustu a zachovat si přitom národní vědomí, kulturu a nezlomnou vůli vedoucí k obnově normální státnosti.“¹⁹ Fischl je také hrdý na spoustu významných židovských osobností, jakými byly Einstein, Freud, Chaplin a stovky židovských lékařů. To ukazuje na židovský přínos napříč všemi lidskými činnostmi.

Při poznámce o židovství a Viktoru Fischlovi nelze blíže nezmínit Viktorova mladšího bratra Pavla, řečeného Pa'á, se kterým společně napsali dvě knihy (Hodinář z uličky zvěrokruhu, Trojpvídko o dluzích). Pavel díky svému mládí poznamenanému holocaustem (prošel několika nacistickými tábory) inspiroval Viktora k napsání např. románu Dvorní šašci. Viktorův bratr se narodil v roce 1922 (je o deset let mladší než bratr a tudíž měl Viktora po celý život jako velký vzor).

Po matčině smrti a odchodu Viktora do emigrace zůstal Pavel, jako šestnáctiletý, v Praze sám. Během nacismu strávil Pavel tři roky v koncentračních táborech, konkrétně v Osvětimi a v pro něj, pro budoucí směřování, zásadním táboře Terezín. Protože jakkoliv předchozí tvrzení zní nepravděpodobně, opravdu měl Terezín na Pavla zásadní vliv. Seznámil

¹⁸ KAŽŮRKOVÁ, Milada. *Setkání s Viktorem Fischlem*. Praha: Mladá fronta, 2002. str. 35

¹⁹ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 17

se zde totiž s několika významnými vězněnými umělci, se kterými by se v každodenním, běžném životě v Praze zřejmě nesetkal. Za všechny lze jmenovat Gustava Schorsche.²⁰

Pavel Fischl se začal věnovat v Tereziňě divadlu, účinkoval v několika představeních jako herec a právě zde začala jeho vášeň pro divadlo. Po válce se angažoval a úspěšně hrál v divadle E. F. Buriana, takzvaném Děčku, později působil na Barrandově jako scénarista. Po roce 1948, kdy Československo definitivně ovládl komunismus, vycestoval nelegálně, pod cizím jménem do Izraele. Po příchodu do nově vzniklého židovského státu Izrael se Pavel několik let živil prací v kibucu a poté se živil jako herec a režisér v divadle v Tel Avivu. V roce 1960 se rozhodl odjet do New Yorku, kde vystudoval psychologii, aby se po sedmi letech vrátil do Tel Avivu a provozoval zde praxi.²¹

Viktor se tedy se svým bratrem po několika letech odloučení, zaviněným nástupem nacismu a druhou světovou válkou, šťastně shledal až v Izraeli. Zatímco Pavel žil v Tel Avivu, Viktor se v Izraeli usadil v Jeruzalémě. Oba bratry, jak přiznávají při společném rozhovoru v podkroví Klicperova divadla v Hradci Králové v roce 1997, spojuje kromě společné práce na již řečených dvou románech také určitá míra empatie, umění vžít se do jiných lidí. Viktor, jakožto spisovatel a diplomat, empatii využíval a projektoval do postav ve svých knihách téměř denně. Pro bratra Pavla je empatie při povolání psychologa taktéž naprosto nezbytnou výbavou.

Již jsme zjistili, jaký byl vztah Viktora Fischla k Židům, holocaustu. V další části bude práce sledovat postoj Pavla Fischla na stejnou problematiku a zjišťovat v čem se postoje k této otázce liší či naopak shodují.

„V Americe jsem byl sedm let a dařilo se mi dobře, platy tam jsou pětkrát takové jako v Izraeli, ale narodil se nám syn a já věděl, že nechci, aby můj syn byl Židem v Americe anebo Židem někde jinde. A jak rozumím tomuhle světu - a já mu moc nerozumím - tak jsem věděl, že kdekoli Žid žije, tak je to ten český Žid nebo německý Žid nebo rakouský, americký, vždycky je trošku jiný...“²² Stejně, jako bratr Viktor, i Pavel vidí Židy jako naprosto unikátní národ, který přetrpěl dva tisíce let útrap, nenávisti a pronásledování. Poukazuje na odlišnosti jednotlivých Židů v různých částech světa, ale spojujícím faktorem je jejich touha po společném státě. Židé z celého světa našli svůj vytoužený, společný domov po mnoha staletích v Izraeli. Pavel Fischl tento stát spatřuje jako „zemi těch odlišných.“²³

²⁰ Divadelní režisér, jeden z organizátorů tereziňského kulturního života

²¹ KAĎŮRKOVÁ, Milada. *Setkání s Viktorem Fischlem*. Praha: Mladá fronta, 2002. str. str. 18-19

²² JAKLOVÁ, Lenka. *Auschwitz mně stačil na celý život*. Roš chodeš 64, č. 2, 2000.

²³ Tamtéž

Stejně tak Viktor říkal, že Židé jsou národ, který si zachoval nezlomnou vůli vedoucí k normální státnosti. Dále se shodují, že i přes veškeré problémy plynoucí z obtíží náboženského soužití se sousedními Palestinci nebo smutku po vlasti, nikdy svého rozhodnutí odejít do židovské Izraele nelitovali a Izrael se stala jejich pravým domovem, jakožto hebrejščina vlastním židovským jazykem. Tento vztah přesně ilustrují následující slova obou bratrů.

Viktor svůj vztah k Izraeli vyjadřuje následovně: „...cítím, že toto místo je součástí mého hlubšího já. Anebo naopak, že já jsem částí tohoto místa.“²⁴ Svůj život v Izraeli bere jako poslání: „...Jediná země, kde se Žid nenarodí pouhou náhodou, kde nežije pouhou náhodou, je Izrael. Žije tam s vědomím, že je zavázán pokračovat v něčem, co trvá už několik tisíciletí.“

Ve stejném duchu souzní se svojí nově nalezenou, i když podle výpovědí, pevně zakořeněnou zemí Viktorův bratr Pavel. „Žil jsem sedm let v Americe a předtím v Československu, nejvíc doma se však cítím v Izraeli. Netvrdím, že je to jediná možná volba, myslím, že si každý zvolí to, co je pro něho správné. Ale pro mne je Izrael tou nejlepší možností.“²⁵

²⁴ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 10

²⁵ JAKLOVÁ, Lenka. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové: Garamon, 2007. str. 64

2. Životní dráha Viktora Fischla - izraelská

2.1 Exil

Léta v londýnském exilu začala pro Viktora Fischla být především ve znamení diplomatických a úřednických povinností, slušně se rozvíjející spisovatelská (básnická) dráha z doby v Československu byla upozaděna v zájmu ohrožené vlasti. Nedlouho po svém příjezdu byl Viktor představen Janu Masarykovi.

Podle výpovědí obou mužů si padli do oka na první pohled, a tak ministr zahraničí v exilové vládě v Londýně (kam se byla nucena Benešova vláda po pádu Francie z Paříže přestěhovat) mu nabídl zaměstnání. Fischl zastával práci jakéhosi spojovatele mezi ministerstvem zahraničí a britským parlamentem.

Vztah mezi oběma pány je popsán v knize *Dva životy*. Jan Masaryk znal Viktora Fischla již z Československa jako spisovatele, a tak k němu měl již od počátku větší důvěru ke svěřením důležité diplomatické práce a také mu díky spisovatelské minulosti byla svěřena péče o kulturní propagaci v exilu. Součástí propagace kultury byl i československý exilový PEN klub,²⁶ jehož sekretářem Fischl byl od roku 1940 až do roku 1945.

Kromě práce pro PEN klub organizoval v Anglii i mnoho kulturních akcí. Festival a knihu na počest skladatele Antonína Dvořáka, výbor Nerudových básní k výročí jeho úmrtí nebo vydal sborník s lyrickými i prozaickými texty různých spisovatelů k tragédii, která se odehrála v Lidicích.²⁷

Fischl mluví o Masarykovi jako o velkém demokratovi, boдрém muži, který měl velmi jadrný slovník a jako o veselém chlapíkovi, který chrlil vtipy téměř na počkání²⁸. Masaryk měl k Židům kladný vztah, ale Fischl se mu zdál při prvním podání ruky jiný, než Židé, která znal. Proto Jan Masaryk s nadsázkou označuje Fischla jako „Žida, který je jiný, který se směje“²⁹

Zpočátku čistě pracovní, úřednický vztah se mezi nimi rychle přetavil v přátelství. I když se mezi blízké přátele Jana Masaryka počítalo mnoho lidí v okruhu ministerstva, Fischl měl přeci jenom s Masarykem vztah intimnější. To ostatně dokazuje kniha rozhovorů *Hovory s Masarykem*, která vzešla ze spisovatelovy okouzlenosti Janem Masarykem. Kniha byla

²⁶ Sdružení spisovatelů, kteří obrazně řečeno vládnou perem. PEN (Playwrights, Poets, Essayists, Novelists), cílem je především svoboda slova, svoboda vyjadřování a svobodný život člověka.

²⁷ Týkala se vyhlazení většiny obyvatel vesnice Lidice nacisty v roce 1942, v důsledku úspěšně spáchaného atentátu českými odbojáři na Reinharda Hendricha.

²⁸ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 56

²⁹ Tamtéž

pořízena doslovným zaznamenáváním Masarykových výroků během společných osobních pohovorů. Fischl v knize, která vyšla poprvé v roce 1952 v Izraeli, popisuje první své první setkání s Janem Masarykem a jak vznikl prvotní nápad pořizovat z jejich schůzek záznamy. Kniha není psána formou rozhovoru, nýbrž má prozaickou formu. Pro ilustraci, v knize se nachází kapitoly o komunismu, svobodě, demokracii, židovské otázce, o věcech duchovních, o státnících a několika dalších otázkách. Tato témata jsou shodná s literárními tématy Viktora Fischla, jak je zobrazuje ve svých knihách.

Není náhodou, že si Fischl s Masarykem velmi dobře rozuměli, protože je spojoval stejný myšlenkový svět a pohled na svět jako takový. V závěru knihy se objevuje i palčivá otázka ohledně smrti Jana Masaryka. Fischl téměř detektivní metodou shromažďuje střípky z jeho poslední návštěvy s Masarykem dva dny před jeho úmrtím a dává dohromady výpovědi Masaryka se svými domněnkami.

V londýnském exilu došlo pro Viktora Fischla ještě k jednomu osudovému setkání. Našel zde budoucího celoživotního přítele, v té době již uznávaného spisovatele Františka Langeru.³⁰ Langer působil v PEN klubu jako jeho předseda (Fischl působil jako sekretář klubu).

Přínos a vliv Františka Langeru na dílo Viktora Fischla spočíval v jeho přesvědčení během války, že by spisovatel měl zkusit psát kromě poezie také prózu, což na naléhání Langeru, jak víme, udělal. Jinak by podle svých slov psal doposud jen verše. Fischl si do té doby myslel, že není schopen vymyslet nějaký souvislý děj. Proto mu Langer poradil, ať si koupí, kde na jedné stránce nalezne dějů hned několik.³¹

To co spojovalo oba spisovatele i po přesídlení Fischla do Izraele byla: „*Mravní zodpovědnost, láska a touha po spravedlivosti – to jsou hlavní premisy Langerova díla, premisy nad jiné blízké též Viktoru Fischlovi.*“³²

Desetiletý předěl mezi Fischlovým životem začínajícího básníka, spisovatele v Československu a životem diplomatickým v Izraeli byl po válce zakončen na pozici tajemníka československého velvyslanectví.

Fischl měl podle původního plánu z Londýna odjet rovnou do Palestiny, na požádání Jana Masaryka však ještě ve funkci setrval, nyní jako první tajemník ambasády. Jan Masaryk

³⁰ Spisovatel, dramatik, vojenský lékař. Žil v letech 1888-1965.

³¹ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 65

³² KAŽŮRKOVÁ, Milada. *Setkání s Viktorem Fischlem*. Praha: Mladá fronta, 2002. str. 33

opět vstoupil do Viktorova života a ukázal se být oním osudovým mužem pro spisovatele, který ctil již tradice T. G. Masaryka.

Také z důvodu lpění na masarykovských tradicích byl pro nově zřízený komunistický režim v Československu silně nepohodlný. Poslední kapkou, která však rozhodla o Fischlově vystěhování do země zaslíbené, tedy Izraele, bylo úmrtí svého přítele a ideového vůdce odkazu T. G. Masaryka, jeho syna Jana. Po této události se Fischl definitivně rozhodl opustit své milované Československo a s celou rodinou odjíždí na podzim roku 1949 do Izraele.

2.2 Izrael - Avigdor Dagan

Odchodem z Československa za sebou Viktor Fischl symbolicky bouchl dveřmi. Musel prchnout ze své vlasti už podruhé. První útěk byl způsoben nacistickou totalitou, musel tak opustit slibně se rozvíjející dráhu spisovatele- básníka. Nyní musel uprchnout podruhé, tentokrát před totalitní ideologií komunistickou.

Při příchodu do Izraele nemohl počítat navíc s tím, že by se stal spisovatelem, ani diplomatem, tzn. činností, které se začal věnovat v exilu. Neovládal hebrejský jazyk a tudíž bylo nepravděpodobné, že by uplatnil své dvě dosavadní životní profese. Vystala otázka pro koho by v Izraeli psal česky? Neznalost hebrejštiny byla velkou překážkou. Přesto se ukázalo, že u Viktora Fischla se muselo jednat v případě jeho dalšího směřování o poslání, nikoliv pouze o profesi. Osud nebo snad šťastná náhoda tomu totiž chtěla, že Fischl strávil ve službách izraelské diplomacie nakonec dlouhých sedmadvacet let a období v Izraeli lze nazvat obdobím diplomatickým.

Začátek izraelské mise však nebyl jednoduchý, i když Viktor dostal práci na izraelském ministerstvu zahraničí poměrně brzy po svém příchodu do Izraele. Ministr zahraničí hledal experta na Německo a přes svého známého se náhodou dozvěděl o Fischlovi. Práce byla Fischlovi přidělena, avšak za podmínky, že se doučil ovládat hebrejský jazyk. Viktor Fischl působil jako diplomat v izraelských službách celkem v sedmi státech.

Jak viděl život diplomata sám Fischl? Neexistuje podle něho povolání, které, ač se to nezdá, by bylo všestrannější než je právě diplomacie. *„Snad ani život cikánů, námořníků a vyzvědačů nemá tolik barev, tolik odstínů a nenutí ke styku s tolika různými světy. Kdybych se pokusil vypočítat všechny činnosti, jimiž je takový velvyslanec od rána do noci zaměstnán, asi by se mi to nepodařilo.“*³³

³³ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 72

První zemí jeho působení se stalo Japonsko, kde zastával úřad od roku 1955. Kvůli Japonsku musel také změnit své německé jméno z Viktora Fischla na Avigdora Dagan. Fischl znamená německy rybka, přijetím hebrejského Dagan, se však rázem z malé ryby, stal v překladu zrnem či obilím.

V roce 1959 nastoupil další diplomatickou službu pro novou vlast v Barmě, zde se zasloužil o navázání diplomatických styků s Nepálem, za což byl odměněn děkovným dopisem od Goldy Meirové.³⁴

Po návratu z Barmy byl Fischl delegován do problematického komunistického Polska, následovala ještě problematičtější Jugoslávie (z hlediska diplomatických vztahů), vedená diktátorem Titem.³⁵ Od roku 1969 do roku 1972 působil Fischl v poněkud klidnějším Norsku a na Islandu.

Poslední zastávkou izraelského velvyslance Fischla bylo Rakousko. Zde, ve Vídni, také Fischl ukončil svoji diplomatickou kariéru. Stalo se tak v roce 1977 a od té doby se Fischl opět věnoval naplno psaní a vydávání, především svých próz, ale i básní, které po dobu výkonu diplomatické služby pro Izrael značně zanedbával a střádal si materiály pouze do šuplíku. O svých dvou řemeslech, dvojkolejnosti, která prostupuje celým jeho životem říká: *„Diplomatem jsem byl více než pětatřicet let. Všechno ostatní předtím a potom byla literatura.“*³⁶

³⁴ Byla ministerskou předsedkyní státu Izrael, žila v letech 1898-1978.

³⁵ Šestkrát po sobě zvolen prezidentem Jugoslávie, proslul jako odpůrce Sovětského svazu, žil v letech 1892-1980.

³⁶ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 70

3. Vybraná díla Viktora Fischla

Práce se bude zabývat vybranými prozaickými texty spisovatele. K analýze byly zvoleny Fischlovy tituly, které jsou v jeho literárním odkazu nejvíce určující pro jednotlivá autorova velká témata, která vycházejí z jeho života a kterým se intenzivně literárně věnoval. Reflektovány budou zástupci knih, v nichž se spisovatel tématicky věnuje filozofickým otázkám o Bohu a bytí, dále věnující se holocaustu a nakonec budou podrobeny zkoumání tři díla, jež vycházejí z autorova dětství, věnují se rodinným vztahům v jeho rodném Hradci Králové a tvoří tak ucelenou trilogii.

Prozaickým textům se Viktor Fischl začínal věnovat především až po ukončení své aktivní diplomatické činnosti v roce 1977. Důvodem bylo, jak sám říká, že předtím „nebyl ani čas, ani možnost soustředění.“³⁷ Během velvyslaneckého života, však stírádal témata a náměty ke svým budoucím knihám. Proto také ihned po skončení diplomatické služby vychází velké množství Fischlových knih.

3.1 Kuropění

Doba vydání románu *Kuropění* je výjimkou, která u Viktora Fischla potvrzuje pravidlo. Jestliže bylo řečeno, že drtivá většina textů Viktora Fischla byla vydána až po jeho ukončení aktivní diplomatické služby v roce 1977, román *Kuropění* vyšel v Curychu v nakladatelství Konfrontace již v roce 1975. Jediná další próza vydaná před rokem 1977 je ještě *Píseň o lítosti*, která vyšla ještě mnohem dříve a to hebrejsky v roce 1951.

Román *Kuropění* se svým námětem řadí do kategorie textů hledajících odpověď na otázky stárnutí, smyslu života a smrti. Jedná se o teologicko-filozofický román. *Kuropění* nutně nemusí hledat odpovědi, spíše jen přivádí čtenáře k přemýšlení o těchto zásadních věcech v životě člověka.

Ačkoliv se přes své filozoficko-náboženské ladění může zdát, že se jedná o přísně akademický filozofický, popřípadě teologický text, opak je pravdou. *Kuropění* je naprosto civilním, lidským románem, který je zasazen do vesnického prostředí, kde složité ontologické reflexe a složité přemýšlení Fischl vložil do hlav obyčejných lidí, žijících na vesnici.

3.1.1 Typologie postav a struktura příběhu

Postavami románu jsou stárnoucí vesnický lékař, který promlouvá o výše zmíněných

³⁷ JAKLOVÁ, Lenka. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové: Garamon, 2007. str. 110

ontologických otázkách s jedním ze symbolů knihy, kterým je pestrobarevný (jako sám život a kniha Kuropění) kohout Pedro. Hlavní postava vesnického lékaře zůstává až do kapitoly číslo 48 zcela anonymní. V této kapitole promlouvá v dialogu smrt se stárnoucím lékařem o jeho odchodu. V rozhovoru, doktor řekne smrtce, ať na něj promlouvá jeho vlastním jménem, které je, jak prozradí, Fran.³⁸

Díky profesi lékaře je Fran váženým občanem vesnice a prostřednictvím této profese jsou čtenáři postupně odtajňovány a představovány osudy všech vesnických postav, které se lékaři často svěřují se svými problémy. Svěřování se lékaři a následné rozvinutí příběhu, posléze řešení problému obyvatel vesnice je jedna ze stavebních linií románu.

Druhou stěžejní kompozicí příběhu je opakované se svěřování lékaře Frana svému kohoutu Pedrovi a také knězi Baltazarovi. S nimi ovšem nepřichází na řadu řešení „obyčejných“, lidských radostí a strastí, nýbrž oněch metafyzických, filozofických úvah.

Ač je román závažný svým tématem, zachycuje osudy prostých vesnických obyvatel, které se vyskytují v každé vesnici. Mezi postavami knihy tak můžeme nalézt učitelku Hanu, kováře nebo postavu kněze Baltazara. Dalšími typickými venkovskými profesemi, které jsou v knize představeny prostřednictvím postav a dnes již v podstatě vymizela i z venkovského prostoru, jsou ponocný Husar, mlynářka Tarabová, sedlák Zámora a mnoho dalších.

Román Kuropění je kompozičně rozdělen na 52 kapitol bez názvů, kapitoly jsou pouze označeny římskými čísly. Všechny kapitoly na sebe volně navazují, jsou protnuty společným jmenovatelem příběhu, což je doktor Fran a jeho kohout Pedro. Víceméně všechny kapitoly jsou protknuty básnickými intermezzy a lyrickými pasážemi popisu děje.

První polovina románu by se dala označit jako méně dějová, více prostoupená obrazotvornými metaforami a lyrickými částmi. Druhá část je charakterizována ostřejší dějovou dynamikou.

V románu se však vyskytují bloky kapitol, které spojuje vždy jeden konkrétní prvek. Kapitólám 19-23 je společná rada, kterou se snaží lékař, jakožto vypravěč příběhu udělovat jednotlivým osobám. Tento blok je signifikantní pro jednu část interpretace knihy (viz výše), kdy si prostí vesničané chodí pro radu k váženému, životem protřelému starci.

Další blok kapitol se společným tématem lze nalézt v kapitolách 15-18. Zde lékař vzpomíná na milostný vztah. Kapitoly 35-38 vypovídají o doktorově nemoci a především o snění (ke své ženě Anně). Sen, potažmo snění, je v Kuropění velmi hojně zastoupeno. Snem Fischl básnický vyjadřuje popis situace, což je pro povahu příběhu naprosto určující. Kapitoly

³⁸ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. str. 154

40-43 jsou určeny symbolu pozorování. V první a druhé kapitole tohoto bloku vypravěč (lékař) pozoruje práci dělníků, kovářů, horníků, jejichž ruce vytvořily něco, čeho si dříve vůbec nevšímal, až teď však spatřuje jejich krásu. Fischl zde opět poukazuje na krásu obyčejných věcí vytvořených poctivými rukama obyčejných lidí, bez jejichž umění bychom se neobešli. V kapitole 42 lékař pozoruje děti ze vsi při hraní. Dítě zobrazuje symbol nevinnosti a bezstarostnosti, což je blízké jak samotnému lékaři, tak celému vyznění románu. Kapitola 43 se trochu liší od předchozích pozorovacích kapitol. Už zde lékař idylicky nesleduje práci řemeslníků či dětské hrátky, ale zpozoruje pro něho nepříjemnou věc. Od této kapitoly vyznívá kniha velmi pesimisticky. Závěr knihy se nese v duchu rekapitulace a loučení se životem, nicméně kniha i přes pesimistický závěr působí jako celek pozitivně.

3.1.2 Intertextualita díla

Symboliky a intertextuálních odkazů v románu *Kuropění* lze nalézt nepočítaně. Jistě není v silách odhalit všechny symboly, kterými autor na něco (někoho) odkazoval. Viktor Fischl byl zbožný člověk a dokonce přeložil Bibli do hebrejštiny, proto zejména teologických, mýtických odkazů najdeme v textu mnoho.

Nicméně hlavním symbolem knihy zůstává kohout Pedro. Kohout Pedro představuje jakéhosi oponenta v diskusích s lékařem. Neustále se s ním pře o smysl toho či onoho. Zobrazuje animální, přírodní, pestrobarevnou část lékařovi duše, která stojí v opozici proti lékařově racionální složce osobnosti. Kohout představuje lékařovo svědomí, jeho horší jáství. V Platonově spisu *Faidon*³⁹ se píše, že byl kohout obětován Asklépiovi, což je v řecké mytologii bůh lékařství. Nebude tudíž zřejmě náhoda, že byl Fischlem do románu obsazen k lékaři, jako jeho oponent, právě kohout.

Symbol kohouta se ale neobjevuje ve Fischlově tvorbě poprvé. Již ve sbírce básní *Krásy šedin* se kohout vyskytuje v několika básních. Kohout vystupuje v básni *Na hrob Františka Halase*, která byla inspirována a odkazuje na Halasovu sbírku *Kohout plaší smrt*. Jak již bylo řečeno, František Halas byl Fischlovým největším básnickým oblíbencem v dobách gymnaziálního mládí v Hradci Králové.

Je zajímavé sledovat v průběhu románu se proměňující vztah mezi kohoutem (jakožto symbolem zvířecí, pudové části lékařova svědomí) a lékařem samotným. Zpočátku spolu obě složky nesouhlasí, vyvíjí se mezi nimi základní ontologická otázka o bytí. Nejdříve je smrt pro doktora něco nepředstavitelného, negativního, postupem doby se ovšem pudová složka

³⁹ PLATON. *Faidon*. Praha: Oikoymenh, 2000.

symbolizovaná kohoutem a lékařova racionální složka duše vyvíjí, až nakonec splývají v jednu celistvou.

Názor na otázku smrti se z předchozí negativní víry mění na pozitivní, kdy smrt představuje něco krásného, smířlivého v lidském životě. V době tohoto smíření lékařovy duše, přichází v románu na řadu loučení se životem, rekapitulace lékařova života, kterou vypočítává kohout Pedro a cesta do lesa, kde lékař čeká na jitro a slunce.

V lékařově čekání na jitro a slunce lze také spatřovat symboliku názvu celého románu. Kuropění lze totiž interpretovat jako rozbřesk či svítání. Mimo to se objevuje rozbřesk ve spojení se zvířetem (kohoutem), které každé ráno ve Fischlově románu hlasitě kokrhá a vítá nový den.

V předposlední kapitole, uprostřed všeho lékařova loučení se se životem, rekapitulace života a poslední cestou, Fischl vložil kapitolu porodu, tedy zrození nového života. Jednoznačná symbolika cyklického přírodního koloběhu, kdy jeden život odchází, ale zároveň je nahrazován dalším, novým. Také tímto aktem zrození nového života spisovatel zmínil silně pesimisticky laděný závěr románu. Kapitola o porodu působí na čtenáře jako světlo uprostřed tmavého tunelu, Fischl symbolicky poukazuje na to, že za každý odchod existuje náhrada, vykoupení.

Kohout jakožto hlavní motiv se neobjevuje pouze v románu, ale i ve skutečném spisovatelově životě. Fischl vlastnil sbírku několika set kohoutů různých velikostí a různých materiálů, které dostával převážně od svých přátel.

V knize Dva životy rozklíčoval původ své sbírky a také původ románu Kuropění aneb jak přišel na myšlenku napsat knihu o kohoutovi, který promlouvá o Bohu a o smyslu života s venkovským lékařem: „...přítáhl mě na procházce v Krakově k výkladní skříni obchodu s folklorem krásný dřevěný kohout... Bez dlouhého rozmýšlení jsem tohoto kohouta číslo jedna koupil. O několik dní později jsem si za podobných okolností pořídil kohouta číslo dvě. Ten byl ze slámy... Myslím, že bez těchto prvních polských kohoutů, které jsem měl stále kolem sebe, by mě snad nikdy nenapadlo napsat Kuropění – knihu kterou mám ze všeho, co jsem napsal, dodnes nejraději.“⁴⁰

Román Kuropění v sobě spojuje současně několik intertextuálních literárních odkazů na různé tradice. Tento poznatek charakterizuje poslední strana románu, kde Fischl jednou větou spojil do sebe odlišné kulturní, náboženské světy, tak typické pro jeho život i tvorbu.

⁴⁰ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 36

„Kukuriků! Rozlehně se zas kovovou ozvěnou ze zlaté záplavy na nebesích. A pojednou se rozjásá celá ves, a za ní další, a za ní jiná: Hosana, hosana, haleluja.“⁴¹

Termín Hosana je používán v judaistické liturgii a zároveň je to semitský (židovský) výraz, který pronikl do křesťanství.⁴² Hosana má v hebrejštině význam něco ve smyslu prosby o pomoc, záchranu (spasení). Zároveň se význam slova posunul a může také znamenat výzvu k Bohu a jeho oslavu.

Druhý termín, který propojuje židovskou a křesťanskou kulturu je další slovo z citace – haleluja. Což je další termín převzatý křesťanstvím z judaistické liturgie a znamená zjednodušeně chvalte Pána.

V *Kuropění* se velice často vyskytuje kohoutí kikirikí, čímž kohout Pedro vítá další, nový den. I toto kohoutí kikirikí může být parafrází na křesťansko-judaistické haleluja (chvalte Pána). Fischl chtěl tak zvoláním „hosana, hosana, haleluja“ symbolicky na konec románu spojit své dva náboženské světy a zároveň tak vyjádřit postoj lékaře, který se loučí se životem a připravuje se na smrt.

Minimálně ještě jeden odkaz na jinou tradici můžeme v díle *Kuropění* nalézt. Jedná se odkaz antický. Jak již bylo řečeno symbol kohouta je zasvěcen v řecké mytologii bohu lékařů. Zároveň se v *Kuropění* objevují odkazy na antickou literaturu. V kapitole 37 se zdá lékaři sen, ve kterém mu jeho žena předčítá z Ovidiových *Proměn* bájí o Filemonu a Baucidě, chudých starouších z Frýgie. Podstatou báje je to, že oba starouškové budou za svoji dobrotu k bohům odměněni Jupiterem, který jim splní jejich jediné přání. Jejich přáním je, aby opustili tento svět společně ve stejnou chvíli a byli proměněni ve dva stromy rostoucí ze společných kořenů.

Touto nenápadnou narážkou na antickou literaturu Fischl přesně vystihl podstatu celého díla. Hlavní hrdina vlastně usiluje v *Kuropění* o opuštění světa v přesně danou, pro něho pravou chvíli. Což se mu po určitém smíření se smrtí podaří.

Dalším antickým odkazem v *Kuropění*, po kohoutovi a Ovidiových básních, je přirovnání k Odysseovi. Fischl v kapitole 41 přirovnává své uzdravení k „Odysseovi vracejícímu se k Penelope, jejíž krásu vidí plně až teď.“⁴³ Stejně jako Odysseus, i postava lékaře, objevovala opět staré krásy, které si před nemocí plně neuvědomovala. Fischlovu znalost a zálibu v antické literatuře také dokládá jeho kniha vydaná v roce 2005 s názvem *Vy, soudci athénští*, která vypravuje o Sókratovi.

⁴¹ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. str. 176

⁴² Toto zvolání spolu s dalšími citacemi ze Starého zákona tvoří základní strukturu hymnu Sanctus.

⁴³ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. str. 130

3.1.3 Filozofický přesah díla

Fischlův román je dílo opravdu filozoficky hluboké, přes svojí navenek prostou schránku. V knize můžeme nalézt otázky týkající se života- má život děj? (kapitola 16). Otázky týkající se smrti- jaký smysl má každodenní souboj se smrtí? (kapitola 24), je smrt trestem božím? (kapitola 32).

Dále se v Kuropění objevují otázky vztahující se k Bohu, víře v Boha. V kapitole 9 nalezneme lékařovo tápaní v otázce víry při rozhovoru s knězem. Existuje spravedlnost boží, když dovolila, aby zemřela lékařova žena?

Postava lékaře v Kuropění přestala věřit v boží přítomnost nad námi. Jaká je však paralela s postoji spisovatele Viktora Fischla? Tato pasáž příběhu velmi koresponduje s reálným životem, postojem samotného spisovatele, nejedná se tedy o fabulaci, ale skutečný autorův postoj.

Jaká je tedy komparace otázky boží víry zobrazené v této části Kuropění se skutečným autorovým životem? Podobně jako postava lékaře, také Viktor Fischl byl v mládí velmi zbožným člověkem. Poté však přišla událost, která pohled na víru v Boha u obou změnila. Zatímco u románové postavy lékaře bylo zásadním zlomem smrt jeho milované manželky, u Viktora Fischla došlo k bodu zlomu s úmrtím jeho sestry na leukémii. Viktor Fischl v jednom z rozhovorů říká: „*Prosil jsem Ho: vždyť je to mladá holka, krásná, chytrá, má dvě malé děti. A On mi neodpověděl. Tehdy jsem zjistil, že zřejmě nemáme společnou řeč, a přestal jsem s Pánem Bohem rozmlouvat. Na to přišlo těch šest milionů zabitých Židů.*“⁴⁴

Monolog postavy lékaře v románu je téměř totožný s postojem Fischla: „*Přestal jsem věřit, že je Bůh nad námi. A je-li přece, je zlý. A není-li zlý, pak jeho dobro je jiné než to, které znám já... Jen s ním, kterého jsem miloval, nemám od toho večera společnou řeč.*“⁴⁵

Oba ztratili společnou řeč s Bohem, když mohl připustit tragédie, které se jim stali. Nicméně přesto, že se oba s Bohem rozešli (ztratili s ním společnou řeč), shodují se v názoru, že něco jako Bůh existuje. Takových případů shody mezi životem spisovatele a jeho dílem lze nalézt v Kuropění vícero, ale otázka Boha spojuje Fischlův život a dílo více, než kterákoliv jiná.

Fischlovo Kuropění bývá označováno jako próza s idylickými prvky, ne-li přímo jako idylický román. Cokoliv idylického bývá často v literatuře odsuzováno, až zesměšňováno, pro svoji nerealističnost.

⁴⁴ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 35

⁴⁵ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. str. 30

Kuropění nepochybně zobrazuje některé prvky idylické prózy, ale svým filozoficko-náboženským hlubokým obsahem je takto nazývána neprávem. Kuropění po vydání zaznamenalo velký ohlas, až pro jeho údajnou idyličnost vzniklo dílo, které Kuropění paroduje, stojí proti němu. Jeho autorem je Jan Křesadlo a kniha nese příznačný název *Zámecký pán aneb Antikuro*.⁴⁶ Obsahem následující kapitoly bude komparace mezi Fischlovým Kuropěním a Křesadlovým Zámeckým pánem aneb Antikurem.

3.2 Idyla versus antiidyla

Pokud je Fischlovo Kuropění označováno jako idyla, práce proti němu v následující kapitole postaví ke srovnání Křesadlovo *Antikuro*, které ponese označení antiidyla. Název je jednoznačný, *Antikuro* stojí tématicky proti idyle a vůči ní se vymezuje, tudíž dostalo označení antiidyla.

Nutné zařazení žánru do kontextu říká, že idyla je žánr literatury, který byl původně krátkou básní typu žánrového obrázku s pastorálním námětem. V alexandrijské básnické škole se zaměřovala k pastýřskému životnímu prostředí, zvláště idyly Theokritovy ztělesňující ideál touhy po klidném venkovském životě.⁴⁷

K idyle se nově vraceli básníci v renesanci (Boccaccio), klasicismu (Pope, Steel), preromantismu (Chateaubriand) a v druhé polovině 19. stol. V Čechách ve svém díle zobrazovali idylu spisovatelé Svatopluk Čech, Vítězslav Hálek nebo Adolf Heyduk.

Jan Křesadlo ve své knize *Zámecký pán aneb Antikuro* odsuzuje idylické pojetí Fischlem zobrazené české skutečnosti, jak se o ní vyjádřil v doslovu knihy Jaroslav Dresler. Proto se rozhodl napsat román, který zobrazuje českou (venkovskou) skutečnost podle něho lépe, realističtěji, i když ironicky a v nadsázce.

V předmluvě své knihy Křesadlo přesně vypočítává co bude jejím obsahem a poselstvím: „*Nebude fotograficky realistická, ale povede-li se mi, bude pravdivá v základních dimenzích, které by si měl svět uvědomit.*“⁴⁸ Poté v úvodu knihy nazvaném *Omluva* či výklad Viktoru Fischlovi podává Křesadlo svůj názor na jeho knihu *Kuropění*:

*„Ten básník, jenž se sudbou vyhnul zkáze,
zná pořád jenom postavení hvězdná,
nic surového není na obraze,
jejž maluje, nebo mrzkých věcí nezná.*

⁴⁶ Anti je slovo převzaté z latiny a znamená proti

⁴⁷ VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. str. 147

⁴⁸ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 9

*Nevyčkal nikdy okupanty v Praze
a neví, co je situace mezná
a kterak chutná lidská bída bez dna,
neležel nikdy sražen na podlaze.
Tak jeho starý lékař žije blaze,
ve věčném svátku ze sedmého března,
strašného nic nepotkal na své dráze.
Ať tedy k poučení, ku výstraze
skutečnost aspoň na papíře pozná,
již fantazie poví lépe, snáze.“⁴⁹*

V omluvě či výkladu Viktoru Fischlovi, jak nazývá úvod své knihy Jan Křesadlo⁵⁰, jde mezi oběma spisovateli v podstatě o rozpor v osobní rovině. Jan Křesadlo, vlastním jménem Václav Pinkava, nemůže Fischlovi odpustit, že si dovoluje popisovat ve své knize atmosféru českého prostředí, když sám z vlasti emigroval a dlouhá léta s českým prostředím neměl přímou zkušenost, tudíž podle Křesadla popisuje situaci zkresleně, idealizovaně.

Na srovnání díla Viktora Fischla a Jana Křesadla je nutno nahlížet v rámci historického kontextu. Viktor Fischl, jakožto poúnorový emigrant má k vlasti a jejímu literárnímu popisu rozdílný vztah než Jan Křesadlo, který ještě zažil kulturně obrodná 60. léta v intelektuální Praze a emigroval až po roce 1968.

Křesadlo byl také komunistickou mocí vyloučen ze škol a nějaký čas strávil v dělnických povoláních. Zde je patrný rozdíl mezi ním a Fischlem, který nevyrostl takzvaně zespona a nepoznal na vlastní kůži perzekuce komunistického režimu. Z toho také zřejmě pramení Křesadlův odpor či pohrdání některými poúnorovými emigranty. Křesadlo vůči nim zaujímá odmítavý postoj, jakožto ke zrádcům vlasti.

Co se týká literární komparace zkoumaných děl obou spisovatelů, přirozeně se v nich odrážejí rozdílné pohledy na svět, které jsou dány výše popsány rozdílnými životními zkušenostmi, čtrnáctiletým věkovým rozdílem obou spisovatelů, sedmnáctiletým odstupem vydání obou knih nebo prostě a jednoduše jiným uměleckým vnímáním skutečnosti.

Při srovnání obou děl se práce nejdříve zaměří na literární topos, který je diametrálně odlišným prvkem jak v Kuropění, tak v Antikuru. V idyle je charakteristickým prvkem uzavřený prostor. Tuto dílčí podmínku literární idyly zobrazují obě zkoumaná díla, přesto je

⁴⁹ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 5

⁵⁰ Žil v letech 1926-1995

popisovaný prostor v Antikuru záměrně jiný- krutý, surový až velkopansky buranský. Zde může nastat polemika, v kterém díle je v popisu prostoru (skutečnosti) pravda? Který popis prostředí je realističtější? Blíží se vůbec nějaká z popisovaných skutečností pravdě? Zda-li Fischlem idealisticky vykreslená vesnice, nebo Křesadlem záměrně předimenzovaná ošklivost, surovost. V literatuře, a v umění vůbec, by nemělo jít a nejde o hledání jediné pravdy či realistického popisu skutečnosti. Proto se práce nebude zabývat touto otázkou, který z autorů popsal skutečnost reálněji.

Křesadlovo Antikuro se odehrává ve vesnici někde v pohraničí, bývalých Sudetech, kde došlo po válce k odsunu německého obyvatelstva. Vesnice je popisována vypravěčem příběhu jako „Prdelová Lhota“. Ve vesnici se nachází přestavěný barokní zámek, symbol buranství a zhovadilosti režimu, který ze zámku udělá kravín.

Zatímco příběh románu Kuropění se odehrává na malebné, blíže nespecifikované, vesnici. Platí zde také kompozice uzavřeného prostoru, která je však velmi okrajově narušována prostorem kavárny U Černé růže⁵¹ (nacházející se nejspíš v nějakém nezspecifikovaném městě z lékařova studentského mládí), formou vzpomínek hlavního hrdiny.

V časovém smyslu od - do není Křesadlův román přesně vymezen, je však zasazen do padesátých let v Československu, které bylo v té době pod nadvládou Moskvy a komunismu. Časoprostor zobrazený v románu Antikuro odpovídá reálnému životu autora Jana Křesadla, který na počátku padesátých let sloužil v pohraničním městečku základní vojenskou službu (autobiografické prvky).

Děj se v Antikuru neodehrává cyklicky, narozdíl od Fischlova Kuropění, které navíc nelze časově specifikovat. V Kuropění lékař s cyklickou pravidelností každé ráno vstává za kokrhání kohouta Pedra a pravidelně obchází své pacienty. Mimochodem čas cyklického dění lze považovat za jeden ze znaků idyly.

Co se týká zobrazení hlavních postav ve zkoumaných románech, vnějškově se popis shoduje. V Antikuru je také zobrazena postava lékaře a kohouta, ovšem tyto postavy archetypálně neodpovídají postavám ve Fischlově Kuropění.

Kohout Pedro z Fischlova románu je pestrobarevný pták, který na plotě vítá každé ráno hlasitým kokrháním, zatímco kohout z Antikura je slepý na jedno oko a tudíž nemůže spatřovat všechnu krásu světa, jako postava kohouta Pedra. „*Nikdy neutíkal a taky nelétal, pouze zvolna a opatrně kráčel, aby do něčeho nenarazil, jako by se brodil temnotou...*“⁵² Křesadlo záměrně kohoutovi bere zrak, v Antikuru nepotřebuje vidět krásu světa, nikdy

⁵¹ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. Kapitola 16

⁵² KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 25

nevidí východ slunce, jak již z citace vyplývá, je uzavřen ve své temnotě, stejně jako je do temnoty uzavřen celý román Antikuro zobrazující šed', hnus, bídu světa, která je v kontrastu s barevným Kuropěním.

Další odlišnosti postavy kohouta, které stojí v kontrastu proti Kuropění, můžeme hledat v sexuální aktivitě dotyčných kohoutů. Zatímco Pedro neustále prohání slepice po dvorku, kohout z Antikura žádné slepice k potěšení nemá. I to je jeden z prostředků, které Křesadlo ve svém románu využil k vyjádření protikladu ke stále pozitivně naladěnému rádcí lékaře.

Právě ve vztahu dotyčných lékařů ke svým kohoutům lze nalézt jisté rozdíly. Kohout Pedro slouží svému lékaři jako věčný oponent, rádce, představuje pro něj jakéhosi prostředníka k filozofickým úvahám nebo společným rozpravám, také s Pedrem vede vnitřní dialog. Kohout z Antikura je spíše lékaři maskotem na obtíž, je mu protivné jeho kohoutí kokrhání a místnost je od něho věčně „*pokryta slepičími lejny a v kuchyni panuje známý kurníkový smrádek*“.⁵³

Křesadlo si ve svém románu dal záležet, aby čelní symbol Kuropění, kohout Pedro, byl v naprostém protikladu s jeho zobrazenou postavou kohouta, které dal název Eduard, náležitě zesměšněn. Přesto lze nalézt ve vztahu lékaře ke kohoutovi vzácnou shodu s Kuropěním. Vypravěč připouští, že je s kohoutem mysticky spřízněn a představuje snad něco jako jeho duši. V Kuropění představoval shodně kohout lékařovu duši, ovšem tu část neracionální, animální. Tato animální část duše je v případě lékaře z Antikura zosobněna v postavě pasáka krav. K výběru jména Eduard se vypravěč příběhu vyjadřuje následovně: „... *jmenoval se tento kohout Eduard, což byl celkem nejapný a prostoduchý pseudointelektuální vtíp, podobně, jako když český emigrant nazve svou krotkou kavku Franz, čímž totálně zmate zasvěcené znalce východoevropských poměrů, kultur, literatur a vůbec*“.⁵⁴

Z předchozí výpovědi je znát vypravěčův (autorův?) odpor k emigrantům, západním intelektuálům. Mimochodem v Kuropění se nenachází jediná zmínka o něčem cizím – zemi, jazyce, kultuře.

Rozdílně je oběma spisovateli popsán konečný osud kohoutů. V Antikuru našel lékař z kohouta Eduarda pouze fragment, část křídla. V Kuropění bylo posledním činem kohouta Pedra zakokrhání směrem ke slunci, jak to cyklicky vykonával po celý příběh. Osud obou kohoutů je v rámci žánrů pochopitelný, Eduard končí krutou reálnou smrtí, naturalisticky

⁵³ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 25

⁵⁴ Tamtéž

vyličenou, zatímco kohout Pedro stále neúnavně (cyklicky) kokrhá ke Slunci, jako na začátku příběhu.

Hlavní postavy románů stojí opět v kontrastu proti sobě. Křesadlův lékař z Antikura je karikaturou na věčně teologicky filozofujícího lékaře z Kuropění. V Antikuru se objevuje narážka na Fischlovu lyrickou postavu lékaře: „... *skutečný venkovský doktor má fušku a těžkej chlebiček a nechodí si jen tak lyricky po dědině, ať už s kohoutem nebo bez kohouta.*“⁵⁵ Postava lékaře v Antikuru se ocitá kdesi v pohraničí, nutno říci, že dobrovolně, mezi poměrně netypickou, marginální sociální skupinou na poměry komunistického Československa. Střetává se postupně s veksláckými cikány, Lužickou Srbkou, pasákem krav nebo s turisty ze západu, kteří přijíždějí do pohraničního města z různých důvodů a setkává se také s místními papaláši.

Lékař Fran se ve své vesnici naopak setkává pouze s typickými obyvateli české vesnice. V Kuropění je postupně představeno několik řemesel, typických pro českou vesnici. V Kuropění není ani náznak cizího elementu.

Rozdílnost můžeme pozorovat v chování lékařů k ženám. V Antikuru lékař odchází do pohraničí kvůli neshodám se svojí ženou, se kterou prožíval nešťastný vztah. Zatímco v pohraničí navazuje postupně vztahy s několika ženami, přičemž jsou podrobně vykresleny i sexuální scény. „*Doktor si roztáhne milenku na gynekologickém stole, nohy uvázané nahoru, udělá jí to jako lékařský zákrok. A tak to taky dělal náš doktor ve skutečnosti. Ještě že si předtím nevydezinfikoval penis.*“⁵⁶

Jistě nebude náhoda shodné jméno obou ženských postav. Hanka se objevuje jako číšnice a milenka lékaře v Antikuru, stejně jako Hanka, učitelka v Kuropění a platonická láska lékaře Frana. V Kuropění zůstává pouze u platonické lásky, lékař je zde po celý život věrný své zemřelé manželce, kdežto postava lékaře z Antikura od své ženy uteče a ještě navazuje vztahy (sexuální) s více ženami.

Rozdílný postoj k ženám obou postav lze vysledovat i u postoje lékařů k tak intimní ženské záležitosti, jakou je porod. Popis porodu v Antikuru, je vylíčen, jako velká část příběhu, naturalisticky. Strohý popis, bez emocí je doplněn o medicínskou terminologii, jako by se jednalo o popis porodu z učebnice medicíny. Lékař při porodu nevyjadřuje žádné emoce. „*Zároveň se oblundně vybulovala také Květina řiť. Pramen moči vystříkl pod tlakem, jak hlava dítěte zatlačila zvnitřku na měchýř, a nato začalo odcházet i lejno.*“⁵⁷

⁵⁵ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 95

⁵⁶ Tamtéž, str. 119

⁵⁷ Tamtéž, str. 93

Často autorem užívaný prvek vyjadřování sexuálních scén a obscénních sexuálních úchylek (viz pasák krav, souložící s krávami, se sochou Venuše) může být poznamenán autorovou praxí na oddělení sexuálních deviací v šedesátých letech dvacátého století.

Lékař Fran z Kuropění také asistuje u porodu, asistence není však vykreslena naturalistickým popisem samotného aktu, příchodu nového člověka na svět, ale spíše lékař rozjímá nad nově narozeným životem. „*Pak poznáš sladkost mléka, jež budeš sát z plných prsů, jež jsem viděl rozvíjet se jako poupata růží.*“⁵⁸

Na této ukázce je patrný rozdílný výklad, lépe řečeno pojetí, kterým přistupuje Křesadlo ke své próze. Básnickému, barevnému vyobrazení Fischlovu, chce dokázat nejmarkantnějším rozdílem své drsné, naturalistické vidění života v komunistickém Československu.

Třetím rozdílem, který lze spatřit v postavách obou lékařů (kromě zmiňovaného vztahu k ženám a postavám, se kterými přicházejí lékaři do každodenního styku) je jejich konečný osud.

Lékaře v Antikuru opouští kohout Eduard, který umírá drastickou smrtí a lékař zůstává sám. Postava lékaře komentuje stav prázdnoty, osamocení slovy: „*Byl sám – zase sám – ještěže*“⁵⁹ S hořkostí, roztrpčen lékař sleduje svůj pesimistický osud. U postavy z Antikura nedochází, oproti případu lékaře Frana, ke smíření.

Lékař Fran dojde rekapitulací života, k uklidnění, ke smíření, odchází šťastný, což se postavě v Antikuru nepodaří.

Antikuro se neobejde bez zobrazení symboliky snu, silného motivického prvku z Kuropění. Lékařům se ve snech zjevují především ženy. Lékař Fran sní o mrtvé ženě, avšak jinak než sní lékař z Antikura o své milence Haně. Bezejmennému lékaři z Antikura se zdá sen o tom, jak mu nadbíhá servírka Hanka a chce s ním provést soulož za pípou. Snění felčara Frana se odvíjí od společně prožitých vzpomínek na manželku Annu a fiktivním tancem. Sny se odehrávají bez erotického podtextu.

Ona lékařova vysněná erotická scéna otevírá jedno velké téma Křesadlova Antikura. Jestliže v Kuropění se objevovaly literární odkazy na antickou, hebrejskou, popřípadě křesťanskou literaturu zřídka, tak v Zámeckém pánovi se to odkazy na literární díla, spisovatele a umělce jenom hemží.

Vzpomínanou scénou soulože za pípou dává vypravěč příběhu čtenáři pojítko na Kafkův Zámek. Vypravěč v Antikuru dává najevo znalost jak české, tak světové literatury.

⁵⁸ FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. str. 171

⁵⁹ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 249

Lékař (vypravěč příběhu v er-formě) nalezne sbírku básní neznámého německého básníka a sám se pokusí o jejich překlad. Na jedné straně⁶⁰ tak srovnává nalezené básně s básněmi Georga Trakla, poezií Františka Halase a nachází podobnosti s Karáskem ze Lvovic. Poté dále pokračuje s výčtem literárních odkazů na dílo katolicky orientovaných autorů J. Zahradníčka, Jakuba Demla a upozorňuje na podobnost díla F. Halase s pravičákem Viktorem Dykem. „*Tak jako není Zahradníček barokní jenom proto, že je katolík a už vůbec není barokní Jan Čep, o kterém jsem tuto blbost také někde četl. Jestli chcete něco vědět, tak básník, který má v té generaci k baroku nejbližší, je Seifert...*“⁶¹

Pasáže s literárními odkazy nemají pouze informativní charakter, ale mají i význam edukativní. Přímé odkazy na autory, popřípadě literární díla, komponuje Křesadlo do textu z několika důvodů.

Jedním z nich je poukázat, vyzdvihnout spisovatelovu oblíbenou literaturu nebo naopak zesměšnit a ironizovat jeho neoblíbenou literaturu, autora. Oba způsoby využití literárních odkazů v díle pomáhají čtenáři nahlédnout do spisovatelova duchovního světa, demaskovat z čeho vychází, čím se nechává inspirovat.

Není totiž pravděpodobné, že se by se jednalo o pouhou spisovatelovu fabuli ke smyšlené postavě. Z textu lze vysledovat dílčí Křesadlové autobiografické prvky. Zrovna tak, jak použil v textu ironicky báseň Pavla Kohouta.⁶² Záměrně v příběhu vypravěč oslovuje Pavla Kohouta titulem soudruh, protože poukazuje na jeho komunistickou minulost a opovrhuje jeho zaprodaností režimu.

Zrovna tak se vypravěč vyjadřuje nelichotivě o filozofu Milanu Machovcovi⁶³. Je označován jako jeden z organizátorů protimasarykovské kampaně, kteří „...už větrili předjaří pražského jara a využívali svých protimasarykovsky získaných znalostí naopak k tomu, že začínali psát o extatíčkově mírně pochlebné monografie...“⁶⁴

Křesadlo v textu používá kromě přímých odkazů i skryté či parafrázované odkazy na literární díla, autory. V textu tak můžeme nalézt dílo autora Vladislava Ventury, které nese název Kokoška a Jožka Kokološka, za které ho chválil literární kritik Fix Šmelda a zastal se ho dokonce i hradní spisovatel Kapek.⁶⁵ Není těžké rozklíčovat parafrázi na „hradního“ spisovatele Kapka, kterým je myšlen Karel Čapek pro svůj kladný vztah k T. G. Masarykovi,

⁶⁰ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 63

⁶¹ Tamtéž

⁶² Tamtéž, str. 82

⁶³ Žil v letech 1925-2003, zabýval se dějinami české filozofie a etiky. Jeden z prvních signatářů Charty 77, mezi jeho žáky patřili Václav Bělohradský, Egon Bondy nebo Jan Palach.

⁶⁴ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 32

⁶⁵ Tamtéž, str. 208

stejně jako literárního kritika F. X. Šaldy a dílo pro děti od Vladislava Vančury- Kubula a Kuba Kubikula.

Odpor či nesouhlas s idylistickým pojetím skutečnosti (z tohoto důvodu vzniklo Antikuro-antiidyla) dává Křesadlo tušit kritikou dalších děl, na která odkazuje ve svém Antikuru. V úvodu knihy se pozastavuje nad zkresleným vesnickým životem v Babičce od Boženy Němcové: „*Taky jsem neměl rád Babičku, protože i o té jsem tušil, či nějak intuitivně věděl, že je celá nějak příliš nepravdivě hodná, nebolestivá a pravou skutečnost jaksi pokrytecky pentlí a přikrašluje.*“⁶⁶

Druhým zmiňovaným dílem v úvodu knihy, ke kterému má vypravěč odpor je kniha Jana Karafiáta Broučci. Úryvek z Broučků (první větu) Křesadlo parafrázoval hned v úvodu Antikura: „*Slunko bylo u samého západu, ale svatojánští broučci ještě nevstávali.*“⁶⁷

Citací a odkazů z jiných děl autorů lze vysledovat v Křesadlově Antikuru mnoho. Ostatně to není cílem práce, která se snaží v této kapitole najít paralely či rozdíly s Fischlovým románem Kuropění. Ve srovnání s Kuropěním, kde se nachází pouze několik zmínek o antické a hebrejské literatuře, se podstatně v tomto bodě odlišují.

Kuropění je především postaveno na autorových znalostech Bible, proto možná Křesadlo odkazuje ve svém příběhu na velké množství různých pojítek. Chce tak dokázat, že svět se nezakládá pouze na znalosti jednoho, i když bytostně určujícího, (pra)textu. Poukazuje na to, že existuje více možností, jak nahlížet na svět.

Pokud budeme hledat zásadní rozdíly v díle Křesadla a Fischla, nejpodstatnější rozdíl je v politickém aspektu díla. Křesadlo vnesl do svého díla prvek, od kterého se Fischl ve svém textu naprosto oprostil.

Křesadlův Zámecký pán aneb Antikuro je kniha založená na tvrdé realitě v pohraničí po odsunu německého obyvatelstva a nástupu komunismu, v té době totalitního, v Československu. Dílo zaujímá především postoj s politickým aspektem a historickým přesahem.

Ve Fischlově Kuropěním nenalezneme ani zmínku o politické situaci, nenalezneme zde historické vysvětlení souvislostí. Fischlův svět je v knize popsán jako hermeticky uzavřený prostor vesnice, kde si lidé žijí své osudy, ale politika či historický kontext do vesnice neproniká.

Absurdita Křesadlem vyvedená k dokonalosti je popsána v Antikuru v ukázce, kdy místní papaláš udílí lékaři přednášku o marxistickoleninské estetice.⁶⁸ Zde s nabízí paralela s

⁶⁶ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 8

⁶⁷ Tamtéž, str. 7

lékařem Franem, který chodil pravidelně naslouchat ke knězi Baltazarovi. V obou příbězích lékaři naslouchají těm, kteří mají symbolicky ve vesnici nejvyšší postavení a vliv na dění uvnitř vesnice. Jen s tím rozdílem, že v Kuropění dochází lékař za knězem Baltazarem dobrovolně. Kontrast „hlavní moci ve státě“ (vesnici) se podařil vykreslit Křesadlovi přesvědčivě. Symbolicky poukazuje na odsunutí kněžích, potažmo víry, v letech komunistické nadvlády na vedlejší kolej.

Stavební kompozice *Antikura* se formálně neliší oproti *Kuropění*, je také rozdělena na bezejmenné kapitoly, kde každá tvoří relativně samostatný příběh, ovšem v *Antikuru* je o dvanáct kapitol méně. Oproti *Kuropění* však obsahuje dvě intermezza.

Z důvodu analýzy knihy je podstatné druhé intermezzo, v záhlaví nese označení samotným autorem jako intermezzo lyrické. Nabízí se srovnání s básnickými popisy (intermezzy) krajiny a postav z Fischlova *Kuropění*.

Ovšem Křesadlovo lyrické intermezzo se odvíjí od další vášně Jana Křesadla, kterou je hudba. V době kdy nemohl studovat z kádrových důvodů se Křesadlo zabýval muzikologií, byl zpěvákem a skladatelem církevní chrámové hudby. V tomto lyrickém intermezzu se tak objevují noty a slova francouzského popěvku.

Jazyk zkoumaných děl se odlišuje opět v maximální možné míře. Křesadlo staví do kontrastu Fischlovo básnické vyprávění plné spisovné, květnaté češtiny, bez užívání cizích slov či jazyků.

Křesadlo v *Antikuru* používá přísný, strohý jazyk plný odborných termínů z medicíny (porod, sexuální scény), zoologie (latinské názvosloví) a vulgární, hovorovou češtinu. Křesadlo k charakteristice postav volí cizí jazykové prostředky, pro zvýraznění skutečnosti. Ovšem pro čtenáře jsou ty to pasáže velmi špatně čitelné. V *Antikuru* hovoří pasák krav slovenským dialektem, jež obsahuje směsici všemožných jazyků (germanismy, maďarismy). Slovensky psaných pasáží s výpovědí pasáka, jakožto vypravěčem příběhu, je v *Antikuru* celkem sedm.

Dále jsou v textu využity přepisy angličtiny, kterým se mezi sebou dorozumívá papalášova dcera se svým anglickým milencem.⁶⁹ Jazykově je odlišena i lékařova milenka, která se jako Lužická Srbka domlouvá s lékařem německy.⁷⁰ Dále se v lyrickém intermezzu objeví písňový text psaný francouzsky.

⁶⁸ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 15

⁶⁹ Tamtéž, str. 135

⁷⁰ Tamtéž, str. 45

Na rozdíl do Kuropění, kde je vypravěčem příběhu pouze lékař v ich-formě, se v Antikuru objevují vypravěči příběhu hned dva. Také je zde vypravěčem postava lékaře, ovšem v er-formě. Druhou postavou, skrze kterou podává Jan Křesadlo svůj příběh čtenáři je v Antikuru pasák krav. Jak již bylo řečeno, jedná se o slovensky psanou pasáž, nicméně na rozdíl prvního vypravěče je psána v ich-formě.

V závěrečném shrnutí komparace mezi idylou (Kuropěním) a antiidylou (Antikurem) se práce zaměří na signifikantní rys Fischlova Kuropění. Hlavním motivem Kuropění jsou teologicko-filozofické rozpravy lékaře s kohoutem. Kuropění je představitelem knihy, ve které se Viktor Fischl věnuje filozofickým otázkám bytí, umění stárnutí, odchodu a zbožnosti. Z Antikura je ona Fischlova filozofická hloubka téměř vypuštěna. Jedná se spíše o naturalistické vykreslení drsného příběhu vesnického lékaře v pohraničí v konfrontaci s komunistickou dobou.

Pouze jedna kapitola se v Antikuru věnuje čistě filozofické rozpravě. V dvanácté kapitole se lékař věnuje rozmluvě s režimem degradovaným profesorem o stvoření světa. Křesadlo se v této kapitole pokouší o metafyzickou rozpravu, podobnou těm z Kuropění. Vypravěč je přesvědčen, že byl svět stvořen padlými anděly. „...co tvrdí evolucionisti, že to všechno vzniklo náhodně, to se mi sakra nezdá, když vidím všechny ty příklady účelovosti a inteligence v přírodě.“⁷¹

Přesto debata okamžitě sklouzne k politicky laděnému aspektu, typickému pro celou knihu. Vypravěč plynule přechází od systému stvoření světa ke kritice marxismu, jakožto chybnému politicky teoretickému systému. Marxistickou ideologii spatřuje vypravěč jako agresivní, nemorální, oproti křesťanské neagresivní ideologii.⁷² V Kuropěním se o křesťanství, či jinak institucionalizované podobě víry v Boha nebo dokonce o víře jako ideologii, Fischl vůbec nezmiňuje.

3.3 Dvorní šašci

3.3.1 Literatura holocaustu

Román Viktora Fischla lze zařadit mezi literaturu holocaustu neboli šoa.⁷³ Přesto, že spisovatel sám holocaust na vlastní kůži nezažil, tedy je tím myšleno, že neprošel

⁷¹ KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. str. 143

⁷² Tamtéž, str. 145

⁷³ Analogický výraz se slovem holocaust, pocházející z hebrejštiny

koncentračními tábory, podává prostřednictvím svých knih a hrdinů autentický obraz z koncentračního tábora. Věrnost příběhu, byla docílena díky vyprávěním a konzultacím se svým bratrem Pavlem, který bránami několika koncentračních táborů prošel.

Fischl ve vzpomínkové knize *Návraty* odhaluje, jak je možné, že ten kdo neprošel peklem koncentračního tábora, může věrně psát o holocaustu. „*Především nevěřím, že o tom může psát někdo, kdo tam byl, protože vypsát aspoň částečně, co se stalo, může jen ten, kdo má odstup od té hrůzy, a ne ten, kdo ji prožil na vlastní kůži a kdo by plakal při každé myšlence.*“⁷⁴

Možná proto, že neprošel koncentračními tábory, nepatří Viktor Fischl mezi typické představitele literatury holocaustu. Není obsažen v literárním kánonu literatury holocaustu, jako jsou v něm natrvalo zapsáni židovští autoři, kteří prožili holocaust přímo. Teoretický rámec literatury holocaustu je spjat především s mírou dokumentárnosti nebo naopak fikce podávané formou literárního příběhu. Od poválečného dokumentárního zobrazení literatury holocaustu, především knihy Oty Krause a Ericha Kulky nazvané *Továrna na smrt*, až po vyšší míru umělecké fiktivnosti, kterou lze nalézt u Ladislava Fukse, Arnošta Lustiga nebo v díle spadající do literatury holocaustu u Josefa Škvoreckého (*Sedmiramenný svícen*), která přichází v padesátých a šedesátých letech.

Literatura holocaustu nahlíží na situaci vyhlazování Židů v koncentračních táborech z mnoha úhlů pohledu. Kromě zobrazení, věcného popisu koncentračních táborů se autoři věnují situacím, které vycházejí z vnitřního, psychologického rozpoložení hrdinů, jak v koncentračních táborech, tak po opuštění bran koncentračních táborů. Spisovatelé sledují prostřednictvím hrdinů ve svých knihách niterné pocity člověka, po takto traumatickém zážitku, co se v člověku odehrává a jaké jsou jeho další osudy.

V novodobém (po roce 1989) literárním kánonu se do literatury holocaustu zapsal výrazněji Jiří Drašnar a především Jáchym Topol románem *Sestra*. Pochopitelně tato generace autorů se věnuje tématu holocaustu jiným pohledem, který je determinován časovým odstupem a je konfrontován s velkým množstvím již dříve zpracované látky o holocaustu, ať už vizuálním (fotografie, filmové dokumenty) nebo čtenářským (viz autoři výše) či osobním (orální předávání obrazu holocaustu například rodinnými příslušníky).

Co se týká zahraničních knih a autorů literatury holocaustu, sám Fischl si cení především knihy *Noc* od Elieho Wiesela a svědectví *Prima Leviho*.⁷⁵ V knihách *Prima Leviho* lze hledat i Fischlovy možné inspirační zdroje pro *Dvorní šašky*.

⁷⁴ JAKLOVÁ, Lenka. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové: Garamon, 2007. str. 62

⁷⁵ Tamtéž, str. 63

3.3.2 Tématické zařazení knihy, struktura textu

Pokud Fischlův román *Kuropění* lze zařadit tematicky do okruhu jeho děl zabývajících se teologicko-náboženskými otázkami, ani *Dvorní šašci* z tohoto pro Fischla signifikantního tématického okruhu koncepčně nevypadávají, přestože jsou *Dvorní šašci* primárně řazeni mezi Fischlova díla s motivem holocaustu, vypořádávajících se s tragickým osudem židovského obyvatelstva, potažmo s vyrovnáváním se celého demokratického světa s tragickou epochou lidských dějin.

Ve *Dvorních šašcích* opět nalezneme pro Fischla typické filozofické reflexe, jak z díla *Kuropění*, tak i další tématické motivy typické pro jiná spisovatelova díla. *Dvorní šašci* částečně zasahují i do knih zabývajících se autorovým druhým domovem, což byl stát Izrael. Prvek Izraele, či Jeruzaléma je zastoupen ve Fischlových knihách *Kafka v Jeruzalému*, *Jeruzalémské povídky* a mnoha dalších. *Dvorní šašci* tudíž nejsou čistou literaturou holocaustu, ale jedná se o kompilát více Fischlových nežidovských témat.

Pokud se ještě tedy podíváme na *Dvorní šašky* konkrétněji tematicky, bylo již řečeno, že je lze zařadit do literatury píšící o hrůzách holocaustu, ovšem s prvky dalších velkých Fischlových témat, což byly Izrael (potažmo Jeruzalém) a filozofické reflexe (otázky Boha, víry). Nyní se práce zaměří na konkrétní tématické projevy mimo těch, popisujících holocaust (těm se práce bude věnovat později).

Opět, stejně jako v *Kuropění*, nalezneme v *Dvorních šašcích* konflikt vypravěče s Bohem. Postupně je v příběhu o čtyřech mužích odhalován vztah hlavních postav k Bohu. Otázku víry a Boha nelze u tak závažného tématu jakým je holocaust pochopitelně minout. Stejně jako v *Kuropění*, však i ve *Dvorních šašcích* dochází k postupnému odcizování hlavních postav od Boha.

V příběhu si prostřednictvím vypravěče kladou čtyři hlavní postavy neustálé, víceméně řečnické, otázky. Co představuje Bůh pro koho v lágru? Proč byli vybráni právě oni čtyři k přežití? Jaký k tomu měl Bůh důvod? Vypravěč nepodává jednoznačnou odpověď, jen je zaznamenán okamžik, kdy ztrácí v Boha víru nadobro. Od této chvíle se vypravěč k Bohu neobrací.⁷⁶

V *Dvorních šašcích* opět nalezneme odkaz na to, jak citlivým místem byla pro Fischla ztráta jeho milované sestry, která zemřela v mladém věku na leukémii. Jedné ze čtyř hlavních postav románu (*Max Himmelfarb*) se také přihodí navlas stejná tragédie a podobně jak uvádí

⁷⁶ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 53

Fischl v rozhovoru, kde říká, že od této chvíle ztratil víru v Boha, i v románu tato postava přestává Boha milovat.⁷⁷

Třetí postava, která je v románu vykreslena (Adam Wahn), narozdíl od předchozích postav (vypravěče a Maxe) nalézá naopak cestu k Bohu až po opuštění koncentračního tábora. Začíná věřit, že Bůh ho směřuje na jeho cestě za pomstou.

Filozofickou reflexí, související s postavou Adama Wahna i otázkou víry, je pomsta. Pomsta je ústředním motivem celé knihy, pomsta v sobě zahrnuje a spojuje všechny vyjmenované motivické prvky Dvorních šašků. Msta se objevuje jako základní hybatel lidského konání, kdy člověk ztrácí smysl života, jako v případě jedné z postav v románu. „*Jeho muž byl Walz a s ním si chtěl vyřídit účet sám. Jen proto přežil. Jenom to musel ještě v životě splnit.*“⁷⁸ Ostatně msta se dá přenést z jedné postavy na celé dílo, ve smyslu zúčtování se vzpomínkami. Autor v knize manipuluje s pomstou jako s nástrojem humanitní osvěty, která má posloužit, stejně jako velká část díla, jako varovný předobraz.

Autor si klade otázku, jakou mohli mít lidé motivaci k přežití koncentračního tábora? Byli hnáni kupředu pomstou? Úvahy o životě a smrti nabízí paralelu s postavou lékaře z Kuropění. Ovšem vychází z rozdílného základu, zatímco lékařovy reflexe o životě a smrti jsou spíše individuálním rozjímáním starce, který bezpředmětně hloubal o životě, ve Dvorních šašcích vychází tyto reflexe, úvahy postav, z reálného základu, který sdílely v poválečně době tisíce přeživších z koncentračních táborů. Jedná se o jakési kolektivní vědomí, či svědomí blízké mnoha tisícům lidí.

Vypravěč příběhu uvádí, že většina z nich chtěla přežít zejména kvůli podání svědectví, aby svět nemohl zapomenout. Pak však zmiňuje i lidi, jako Adam Wahn, kteří přežili jen pro pomstu. Wahn se považuje za nástroj Boží vůle. „*Věřil, že všechno na tomto světě se děje podle vůle boží, nic se nemůže stát proti ní, a kdo se jí vzpříčí, zahyne.*“⁷⁹

Svůj hon za pomstou dotáhne do konce, ovšem zjistí, že ač celý život prahl po zabití, nenajde v sobě dostatek síly, zvítězí v něm, přeci jenom lidskost. Spravedlnost za Wahna vykoná vnější okolnost, síla. Postava v příběhu se jako v mnoha jiných případech odvolává na metafyzickou, boží sílu, která trest (pomstu) vždy vykoná za nás.

Fischl dává svým vyzněním románu najevo, že přestože v člověku zvítězí humanita, nemusí to znamenat jeho prohru a spravedlnost viníka vždy dostihne. Svoji postavu nutí

⁷⁷ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 26

⁷⁸ Tamtéž, str. 104

⁷⁹ Tamtéž, str. 147

přemýšlet pasivně, v čemž se zrcadlí křesťanská víra v Boha, spasitele, který za nás problémy vyřeší.

Druhým tématickým prvkem, který se mísí v románu, je Fischlovo zobrazení Jeruzaléma/ Izraele. Pouze čtvrtina románu se odehrává vyprávěním z nacistického lágru a zbytek románu se už děj příběhu odehrává právě v Jeruzalému, druhém Fischlově domově. Na kulisách Jeruzalému Fischl rozehrává osud zbylých třech „šašků“. Dává tak čtenáři nahlédnout ke sledování jejich poválečných osudů z kiosku svého přítele na jedné z rušných ulic Jeruzalému.

Fischl v textu uvádí konkrétní zeměpisné údaje, jeruzalémské ulice, synagogy, čtvrti, kam chodí pouze ortodoxní Židé, poodhaluje běžný, klidný denní život v Jeruzalému, který ostře kontrastuje s první čtvrtinou knihy, která se odehrávala popisy z lágru: „*Viděl jsem téhož Němce, jak, když poddůstojník vedoucí četu vězňů do práce v lomu jen lehce pokynul hlavou, roztrástil pažbou lebku člověka, který klopýtl na pochodu a vypadl z řady.*“⁸⁰

Ovšem pokud v Kuropění nebyl žádný náznak historických souvislostí, popřípadě se spisovatel vyvaroval politickému aspektu díla, ve Dvorních šašcích se s konkrétním místem města váže několik historických a kulturních pojítek, které jsou pro vykreslení doby a místa nezbytné.

Fischl ve svém textu upozorňuje na palčivý problém typický pro tuto oblast, ačkoliv se jedná svým zařazením o literaturu holocaustu, značný prostor Fischl věnuje palestinsko-izraelskému sporu. To snad nejlépe dokládá fakt, že se nejedná výhradně o román tématicky spadající do literatury holocaustu, ale jsou v něm zachyceny všechna Fischlova velká životní témata.

Fischl se několikrát v textu zmiňuje o Šestidenní válce, tedy Třetí arabsko-izraelské válce. Vypravěč na válku odkazuje i přesným datem, kdy proběhla, při svém vzpomínání na „ony týdny úzkosti a napětí“⁸¹.

Z textu lze vyčíst traumatické zážitky, které války s Araby pro celou Izrael a její obyvatele znamenaly. Stigma národa, který neustále bojuje o své přežití, si Židé v sobě nosí hluboko zakořeněné.

Stejně jako je rutinně popisován běžný život obyvatel Jeruzalému, stejně rutinně je popsán bombový útok, který je v Izraeli běžnou součástí života jeho obyvatel. „*Nebylo to poprvé a nikdo nepředstíral, že věří, že to bylo naposled. Jsme tomu zvyklí. Trvá zpravidla několik hodin, než jsou uveřejněny listiny obětí, a každý se hledí ujistit, že mezi nimi není*

⁸⁰ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 11

⁸¹ Tamtéž, str. 72

*nikdo z jeho nejbližších. Těch několik hodin stačí zpravidla také k tomu, aby se život vrátil do starých kolejí.*⁸² Fischl ve své knize zobrazuje traumatizující okamžiky dějin dvou kultur a rozdílných světů, což mu je pro svoji dvojkolejnost blízké.

Nyní práce bude reflektovat primární téma knihy, kterým je holocaust, přestože se mu v knize věnuje marginální část celého obsahu knihy. Stejně jako v jiných dílech s tematikou holocaustu, jsou i ve Dvorních šašcích popisovány krutosti páchané na Židech v koncentračních táborech.

Román popisuje mnohé situace, která často znamenaly tenkou hranici mezi životem a smrtí, která dělila ty šťastnější, kteří přežili, od těch, kteří tolik štěstí neměli. Ovšem, jak již bylo zmíněno, situací, které by popisovaly život v koncentračním táboře, tvrdé zacházení nacistů či popis zplynování, vraždění nebo znásilňování Židů, v Dvorních šašcích příliš nenalezneme. Navíc Dvorní šašci nepřinášejí žádná nová svědectví v rámci tohoto literárního žánru, minimum situací, které jsou v knize popsány, se shodují s popsányými situacemi již v jiných dílech z koncentračních táborů. Lze vůbec přinést nová svědectví?

Dvorní šašci se přesto svým pojetím krutosti koncentračních táborů a nacismu samotného vymykají. Nelíčí přímo krutosti páchané v koncentračních táborech, až na výjimky, ale popisují krutosti na duši člověka způsobené pobytem v koncentračním táboře.

Unikátnost díla spočívá především v jeho etickém rozměru. Do pozadí ustupuje dokumentárnost holocaustu a jak je blízké Viktoru Fischlovi, do popředí v románu staví morálku, etiku a vnitřní souboj člověka s Bohem, se sebou samým a se svým svědomím.

O románu samotném a jeho vztahu k holocaustu více napoví struktura textu. Román obsahuje 23 kapitol, z nichž ani jedna se nevěnuje výhradně životu v koncentračním táboře. Román by se dal pomyslně rozdělit na část popisující holocaust a na část „postholocaustu“.

Část textu věnující se holocaustu zaujímá první až osmou kapitolu. Poslední kapitola tohoto bloku o holocaustu obsahuje jakési shrnutí, vypravěč se v něm ohlíží na filozofické, etické otázky, které byly blíže analyzovány v bakalářské práci již dříve (Proč přežili zrovna oni?, jaký důvod k tomu Bůh měl?).

Rozsáhlejší část, pracovně nazvaná postholocaust, zaujímá ve struktuře románu devátou až třináctou kapitolu. Vypravěč v této části líčí Maxovu cestu do Palestiny, zde se nabízí paralela se skutečným životem autora Dvorních šašků. Také se po válce, z exilu a oklikou přes svoji rodnou zem, dostává do Izraele.

⁸² FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 87

Touto fází se vypravěč v románu dostává chronologicky přibližně do roku 1948 a pak následuje mezi 11. a 12. kapitolou stříh v čase a příběh se přesmyčkou odehrává o dvacet let později. Ostrý časový předěl dvaceti let je přetnut Šestidenní válkou.⁸³

Struktura příběhu se odehrává v linii, jejíž výchozím bodem je koncentrační tábor. Lágr svede dohromady zcela nezáměrně, nahodile skupinu čtyř mužů, kteří se snaží přežít holocaust. Od náhodného setkání čtyř osob vypravěč rozehrává splet' jednotlivých osudů, jak před náhodným setkáním v táboře smrti, tak po opuštění tábora.

Lágr se tak stává jednotícím prvkem celého příběhu, který na sebe nabaluje kromě osudů čtyř hlavních hrdinů i osudy jejich židovských rodin a přátel na pozadí několika prostředí. Zpočátku se příběh odehrává na pozadí koncentračního tábora, ale většina osudů je popisována vypravěčem z města Jeruzaléma, kde se také znovu osudy všech dvorních šašků v závěru střetávají.

3.3.3 Typologie postav

Vypravěč příběhu, jeden z dvorních šašků, zaujímá v příběhu společně s Maxem Himmelfarbem a Adamem Wahnem jednu z hlavních rolí. Ovšem jeho identita je po celou dobu příběhu anonymní.

Je označován jako hrbáč, díky výraznému hrbu na zádech. Podobnému jakým byl obtěžkán v reálném životě i spisovatel Viktor Fischl. Tento druh odlišení, jistě Fischla ve skutečném životě trápil už od dětství, kdy se mu vrstevníci pro jeho jinakost posmívali, důkazem toho může být vtělení svého postižení do postavy ve své knize. Ovšem není známo, zda spisovatel také upadl porodní bábě z rukou na zem, jak to přiřkl své postavě ve Dvorních šašcích Fischl. Jiný vnější popis postavy v knize nenalezneme.

Pouze jedinkrát a naposled se v románu objevuje jméno vypravěče na straně 89. Max vypravěče pojmenuje jako soudce Kahana, to je jediná zmínka o jménu vypravěče v celém příběhu.

Po hrůzách, které viděl v koncentračním táboře, odmítal vypravěč dále rozhodovat o něčím osudu. Klade si v románu otázku, kdo může být soudcem nad ostatními?⁸⁴ Vypravěč se pozastavuje nad tím, že velitel koncentračního tábora, byl také soudcem, který rozhodoval o životě a smrti.

⁸³ Vojenské střetnutí mezi Izraelem a koalicí Egypta, Sýrie a Jordánska.

⁸⁴ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 10

Úlohou vypravěče Kahana bylo na dvoře velitele tábora předpovídat budoucnost důstojníkům a jejich manželkám. Kahanovo vzezření hrbáče, jistě pomohlo k tomu, že si ho velitel vybral do svého panoptika dvorních šašků: „...o hrbáči, kterého ses mohl nejen dotýkat pro štěstí, nýbrž o němž se též vykládalo, že je obdařen bystrozrakem, dovede vidět i věci, které se dějí v dálce, a někdy i takové, které se mají stát teprve zítra a pozítří.“⁸⁵

Postava soudce Kahana a zároveň vypravěče příběhu, ze své funkce vypravěče stojí po celou dobu příběhu jaksi nad věcí, dalo by se říci, že nezúčastněně sleduje dění v románu, přestože je jeho součástí.

Hlavní románovou postavou, které je v knize věnováno nejvíce prostoru, není vypravěč, ale je jím postava Maxe Himmelfarba. Do postavy Maxe Himmelfarba byl Fischlem projektován typický osud židovského národa. Maxův příběh se dá brát za vzorovou ukázkou židovského příběhu 20. století.

Typologie Maxovi postavy odpovídá typickému osudu mnoha židovských mužů a žen, kteří prošli koncentračním táborem. Na jeho postavě je strukturován mnohovrstevnatý příběh celé Maxovi rodiny.

Na popisu této postavy je ukázána, chronologie posloupnosti nacistické mašinérie vůči Židům. Postupně se z úspěšného muže, který zastává vysokou pracovní pozici a je šťastně zamilován, stává osoba, od které se všichni z důvodu jeho židovského původu odvracejí, ztrácí své pracovní místo, svoji lásku a takovýchto osudů nalezneme v příbězích evropských Židů dostatek.

Známý osud většiny Židů, stejně jako v románu, končí zatčením a tvrdými výslechy ze strany nacistů. Následná deportace do koncentračního tábora je vyústěním židovského příběhu. Fischl v románu rozehrává židovský osud, který se mu díky včasnému exilu do Velké Británie vyhnul.

Pokud vypravěč Kahan nesl jisté autorovy autobiografické znaky, pak postava Maxe Himmelfarba se přibližuje reálnému Fischlovu životu podstatně více. Autobiografičnost postavy Maxe spočívá ve skutečnosti, že Maxova sestra v románu umírá na leukémii v mladém věku, stejně jako zemřela v mládí Fischlova sestra.

Další podobností je Maxova cesta z rodného Německa (v případě Fischla z rodné země Československa) do Palestiny. V obou případech odcházejí z rodné vlasti zklamání. V případě postavy Maxe, odchází zklamán z důvodu, že nenašel v rodném Německu svoji

⁸⁵ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 14

předválečnou lásku. Spisovatel Fischl v reálném životě odchází zklamán ze své vlasti do Palestiny z důvodu rozčarování z politické situace ve své zemi.

Izrael je pro Fischla, potažmo hrdiny z Dvorních šašků osudovým místem, kde se všichni nakonec scházejí. Vypravěč to připisuje osudu, či vůli boží: „*Nikde pak není člověk blíž vůli boží než v Jeruzalémě.*“⁸⁶ Z tohoto důvodu vedou kroky všech dvorních šašků nevědomky do Jeruzaléma. Znovu se Fischl ve své knize odvolává na vyšší moc, bez racionálního základu.

Fischl se v románu snaží pomocí Jeruzaléma a jeho blízkosti k Bohu dojít hlavním postavám ke smíření s jejich životním údělem. U Maxe dochází ke smíření v okamžiku, kdy po tvrdých ránách osudu, začíná všemu v Jeruzalému najednou rozumět, dávat si věci do souvislostí. „*Cítil, že je užitečný, a zdálo se, že se smířil se vším a sám se sebou.*“⁸⁷

Ačkoliv by se mohlo zdát, že vypravěče ve Dvorních šašcích spojuje s životem Viktora Fischla pomyslně pahrbek na zádech a tudíž se Fischl projektuje do této postavy, Max Himmelfarb má autobiografických prvků, na které práce poukázala, o něco více. Fischl do každé z postav vložil něco ze sebe, přesto lze za Fischlovo alter ego považovat jednoznačně postavu Maxe Himmelfarba.

Mezi vypravěčem a Maxem se v závěru knihy rozpoutá debata, která má opět, jako již v několika Fischlových knihách, přesah do podoby sporu o základní ontologické otázky.⁸⁸ Fischl mimoděk, nehledě na děj, dokáže skrze své postavy podsunout čtenáři závažnou otázku o bytí člověka. Prostřednictvím svých postav dává čtenáři na výběr dvě krajní polohy pohledu na stvoření světa.

Postava Maxe zaujímá stanovisko, že Bůh stvořil svět, potažmo člověka jaksi mimoděk, ne za nějakým vznešenějším účelem, ale pouze pro své potěšení a vše co dělá, provádí bez zjevného důvodu „*Napadlo ti někdy, že si nás Bůh chová právě tak jako hejtman Kohl jen pro svou zábavu? Snad jsme opravdu jen jeho dvorní šašci?*“⁸⁹

Max poukazuje na fakt, že velitel koncentračního tábora si s nimi, dvorními šašky, pohrával stejně jako s loutkami, které když se mu znelíbí nebo ho omrzí zahodí (usmrtí). Připodobňuje tedy Boha k nacistickému veliteli koncentračního tábora? Jisté je, že postava Maxe zaujímá vůči Bohu negativní, nevěřící stanovisko.

⁸⁶ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 147

⁸⁷ Tamtéž, str. 71

⁸⁸ Tamtéž, str. 144

⁸⁹ Tamtéž, str. 144

Vypravěč v roli soudce Kahana podává odlišný pohled na problematiku bytí. Postava vypravěče je toho názoru, že existence čehokoliv nebo kohokoliv je na Zemi odůvodněná. Nic zde není náhodou, vše má svůj příčinný důvod a určitý řád.

Fischl ve svých knihách nikdy nenavádí čtenáře k tomu, co je správné, po které cestě se má vydat, aby došel k cíli. Pouze čtenáři ukazuje možné cesty, odhaluje jejich rizika, klady a je už pouze na čtenáři, jakou z cest si vybere, či zvolí svojí vlastní, úplně jinou.

Třetím z dvorních šašků, dosud nerozebíraným, je postava Adama Wahna. Jelikož je hlavním tématem knihy pomsta, dalo by se říci, že z tohoto důvodu je i postava Adama Wahna nejdůležitější ze všech čtyř dvorních šašků. V po-lágrovém období života se pomsta stává u Wahna jediným hnacím motorem pro jeho další život. Charakteristiku postavy Adama Wahna nejlépe vystihuje věta, která shrnuje celý jeho poválečný život: „*Wahn hledal pomstu, a našel Pánaboha.*“⁹⁰

Wahn je v koncentračním táboře postaven před sphiinu volbu. Podobně jako hrdinka v díle Williama Styrona je i Wahn postaven do absurdní, zvrácené, pro nacistickou ideologii běžné, situace, kdy musí volit mezi dvěma nesmiřitelnými možnostmi. Ve volbě, z jejichž možností není žádná možná, ale přeci si musí jednu z nich vybrat.

V jednání postavy Wahna převáží nakonec humanita, jakožto hlavní Fischlův autorský rys. Vypravěč v románu rozehrává ve Wahnově jednání otázky morálky, etiky a spravedlnosti. „*Desatero je zákon, ozval se ve mně soudce. Oko za oko, zub za zub, to nebyl nikdy zákon.*“⁹¹

Vypravěč příběhu, bývalý soudce, odmítá pohanský zákon oko za oko, zub za zub, který Wahn přijal za vlastní a staví nad něj zákony církevní. Je zajímavé si povšimnout, že postavy nehovoří o zákoně jako takovém, postaveném na světském základě spravedlnosti, ale s otázkou spravedlivé odplaty, trestu se odvolávají na církevní tradice.

Intertextuálně lze v díle Viktora Fischla vyčíst vysoký podíl myšlenkového vlivu křesťanské víry, který lze nalézt na pozadí většiny děl z Fischlova literárního odkazu. Fischlův záměr s barbarským rčením oko za oko, zub za zub je možné si vyložit ještě z jiné perspektivy. Fischl ovládal velmi dobře hebrejský jazyk, v jehož překladu lze interpretovat výše zmíněný pohanský zákon jako oko pod okem, zub pod zubem.⁹²

Je možné, že Fischl chtěl tímto Chamurapiho zákonem vyjádřit dvojakost jeho interpretace, která se může kromě odplaty (vendety) vykládat i humanisticky, jako rovnost

⁹⁰ FISCHL, Viktor. Dvorní šašci. Praha: Art-servis, 1990. str. 145

⁹¹ Tamtéž, str. 106

⁹² SÝKORA, Karel. *Oko za oko, zub za zub jako zákon milosrdenství*. Britské listy, 29.3.2005 [cit. 2010-03-04]. URL: <<http://www.blisty.cz/2005/3/29/art22641.html>>.

jednoho před druhým. Chtěl tak Fischl vyjádřit, že jsme si všichni rovni před Bohem a tudíž je soudcem nad námi pouze on sám?

Postava Adama Wahna tomuto schématu interpretace odpovídá, v závěru není schopna vraha své manželky zabít, jak to plánovala po celé roky. Trest vykoná v románu za Wahna vyšší moc. Spravedlnosti bylo podle Wahnových slov učiněno za dost pomocí boží vůle: „*To že ho nemusel zabít a že se Walz zabil sám, byla také vůle boží.*“⁹³

Čtvrtým, zároveň posledním, dvorním šaškem v příběhu je lilipután Leo. Je jasné, proč byla typologicky Fischlem zvolená postava dosazena do čtyřčlenného panoptika kašpárků na dvůr velitele tábora. Každý král měl na svém dvoře vždy nějakého liliputána pro obveselení.

Zde se nabízí jistá paralela s velitelem tábora, jakožto archetypální postavou krále, neomezeného vládce. Pro liliputána zvolil Fischl záměrně absurdní jméno, pojmenoval ho Leo Riesenberg, tedy v překladu Lev Obřihora. Leo je v příběhu obsazen pouze do části popisující život v koncentračním táboře. Po osvobození tábora, v kapitole 9, končí v příběhu i etapa Lea Riesenberg, lilipután svojí smrtí mizí z příběhu, i když se ve vzpomínání v postholocaustové části knihy ještě objeví.

Pro úplné vyčerpání charakteristiky postav v románu Dvorní šašci nelze vynechat postavu moudrého rádce Menachema Salze z jednoho důvodu. Fischl se o Menachu Salzovi zmiňuje i ve své jiné knize.

Menachem Salz je poměrně ústřední postavou v druhé části knihy (v bakalářské práci využito pojmenování „postholocaust“). Menachem slouží v příběhu jako tichý posluchač, který tak nahrazuje čtenáře, jemuž je příběh vyprávěn.

V závěru knihy Fischl využívá neobvyklý prvek, kdy vypravěč příběhu odkazuje na vyprávění o Menachu Salzovi na někdy později. „*Tak to je s Menachemem vždycky. Opravdu vám o něm jednou budu muset povědět víc.*“⁹⁴

Fischl opravdu dodrží slovo a vrací se k postavě Menachema Salze ještě ve svém díle rovněž z prostředí Izraele, v díle Jeruzalémské povídky. Menachemu Salzovi věnuje Fischl celou jednu kapitolu nazvanou Kiosk v Jeruzalému.⁹⁵

Fischl se kromě Menachema Salze zmiňuje v těchto povídkách i o jiné postavě z Dvorních šašků. Ve stejné kapitole lze nalézt i vnější popis dvorního šaška Maxe Himmelfarba. „*Vyzábly muž, o nějakých pět let starší než Menachem Salz, se jmenuje Max Himmelfarb, ale v ulici zvané Mamilla ho každý zná jen jako hvězdáře. Drží dlouhé, hranaté*

⁹³ FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. str. 147

⁹⁴ Tamtéž, str. 148

⁹⁵ FISCHL, Viktor. *Jeruzalémské povídky. Kafka v Jeruzalému*. Praha: Garamond, 2004. Str. 11-17

*tělo dosud zpřímá, jen ptačí krk je vysunut kupředu a na něm sedí podlouhlá lebka s vousem proroka a očima dítěte.*⁹⁶

Ve Dvorních šašcích jakýkoliv vnější popis postavy Maxe Himmelfarba přitom chybí. Tuto metodu, přetažení postav z jednoho díla do jiné knihy a dodatečné vykreslení charakteristiky postav vnější či vnitřní, lze přisoudit faktu, že Viktor Fischl zřejmě napsal obě díla v krátké časové posloupnosti. Román Dvorní šašci byl stejně jako soubor povídek Jeruzalémské povídky vydán ve stejném roce 1982 v Tel Avivu.

⁹⁶ FISCHL, Viktor. *Jeruzalémské povídky. Kafka v Jeruzalému*. Praha: Garamond, 2004. Str. 12

4. Hradecká díla Viktora Fischla

Fischl, ačkoliv žil již mnoho let v Jeruzalému a rodný Hradec Králové, kde strávil své dětství, opustil již před desítkami let, vrací se k němu alespoň ve svých literárních dílech. Fischl měl potřebu po vykonané diplomatické službě, během níž strávil čas v řadě zemí a mnoha letech v emigraci, vracet se prostřednictvím literární činnosti ke svému idylickému dětství na soutoku Labe a Orlice. Jak vysvětluje, prostřednictvím vzpomínek na Hradec Králové čerpal energii. „*Musel jsem se vracet do toho města na soutoku dvou řek, a do jeho alejí akátů a lip, kdykoli bylo třeba načerpat nových sil.*“⁹⁷ Spisovatel věnoval svému rodnému městu Hradec Králové hned tři svá díla.

Rukopis čtvrtého díla věnujícího se Hradci Králové se ztratil a dílo se zamýšleným názvem Maturitní tablo již nikdy nevyšlo. Je známo, že v Maturitním tablu Fischl vzpomíná (z části autobiograficky, jak je u Fischla obvyklé) na svá gymnaziální léta v Hradci Králové a na osudy svých spolužáků v konfrontaci s dobou. Sleduje osudy spolužáků na pozadí politických událostí, které se v Československu odehrávaly v minulém století. Autor v nikdy nevydaném románu poukazuje na osudy lidí, které ovlivnil nacistický, posléze komunistický režim.⁹⁸

O Hradci Králové se spisovatel zmiňuje v románech *Hrací hodiny*, poprvé vyšel v roce 1982 v Curychu, *Velocipéd pana Kulhánka*, vyšel v roce 1992 a posledním z trilogie Fischlova děl o Hradci Králové je *Rodný dům*, který byl vydán v roce 2000.

Trilogie děl o Hradci Králové zaujímá v literárním odkazu Viktora Fischla nezastupitelnou pozici. Přestože se nejedná o literárně náročná díla, ani tematicky závažná, jejich význam je nepopíratelný. Autorův vztah k trilogii o rodném městě a její význam je patrný z Fischlovy výpovědi, kde hovoří o knize *Hrací hodiny*: „*Vznikla ta kniha někdy mezi romány *Kuropění a Dvorní šašci*. Jsou to knihy závažnější a čtenář se z nich doví víc o mém krédu i vidění světa. Nebyl bych je však dokázal napsat bez právě takových slunných a radostných zastávek jako jsou *Hrací hodiny* nebo *Velocipéd pana Kulhánka*.*“⁹⁹ Jak z autorovy výpovědi vyplývá, trilogie hradeckých děl měla význam i na psaní literárně závažnějších děl, právě pro osvěžení ze vzpomínky na rodné město a dobu autorova dětství a mládí.

⁹⁷ FISCHL, Viktor. *Hrací hodiny*. Brno: Atlantis, 1996.

⁹⁸ KAĎŮRKOVÁ, Milada. *Setkání s Viktorem Fischlem*. Praha: Mladá fronta, 2002. str. 83

⁹⁹ FISCHL, Viktor. *Hrací hodiny*. Brno: Atlantis, 1996.

Románová série knížek o Hradci Králové vychází ze stejného tématického základu. Jedná se o příběhy, jejichž společným prvkem je život obyvatel města Hradec Králové po první světové válce.

Ve všech třech knihách je příběh obyvatel maloměsta jinak variován, je na něj nahlíženo z jiného úhlu pohledu. Knihy *Rodný dům* a *Hrací hodiny* se sobě velmi podobají. Vypravěč v nich líčí život vlastní rodiny, prostřednictvím které popisuje příběhy i ostatních obyvatel města. Román *Velocipéd pana Kulhánka* se však koncepčně od předchozích děl vymyká. Dalo by se říci, že se jedná o rodinnou ságu, několika generací a několika rodin, líčenou nezajímavým vypravěčem.

Narozdíl od zmiňovaných knih, kde je příběh orámován pouze vypravěčovou rodinou a prostředím města Hradec Králové, kniha *Velocipéd pana Kulhánka* zabíhá obšírněji jak do rodinných vztahů, tak i mnoha odlišných prostředí. Jednotlivé epizody ze života postav zavedou čtenáře až do Paříže nebo Prahy.

Dvojice knih se také od té třetí liší i svým pojetím motivu lásky. Pokud se v *Rodném domě* a *Hracích hodinách* vyskytuje převážně láska rodinná, mateřská a přátelská, pak *Velocipéd* je věnován výhradně lásce milostné.

Motiv lásky ve *Velocipédu* označuje autor pojmem tajnosnubnost, což vystihuje podstatu textu. Tajnosnubnost lze vyložit jako zapovězené milostné vzplanutí, jehož aktéři jsou jím přímo posedlí, a o kterém by se neměl nikdo dozvědět. Autor tedy v knize sleduje nevěrné občany maloměsta, což je podstatný rozdíl oproti lásce zobrazované ve zbývajících hradeckých dílech.

U Fischlova románu *Velocipéd pana Kulhánka* je pozoruhodný časový rozsah příběhu. Zahrnuje život několika generací, dalo by se říci, že se jedná o kroniku života jednoho rodu ve třech generacích. Nabízí se srovnání s rodinnými románovými ságami, které jsou ovšem obsahově mnohem rozsáhlejší. Naopak Fischlův román navíc nepostrádá myšlenkovou hloubku, až filozofické otázky, na které jsme u spisovatele zvyklí. Časová dimenze v *Hracích hodinách* a v *Rodném domě* nezabíhá do zobrazení života několika generací, ale soustřeďuje se na popis nukleární rodiny v jedné generaci.

Hlavní přínos hradecké trilogie je možno sledovat v tom, že knihy zobrazují dějiny každodennosti první poloviny 20. století. V románech lze vyčíst zvyky obyvatel šestnáctistého maloměsta převážně za první republiky. V autorových knihách se detailně zobrazuje struktura společnosti, životní cykly a slavnostní rituály obyvatel. Dále jsou v románech zastoupeny stěžejní témata dějin každodennosti, kterými jsou dítě, dětství a

výchova nebo téma rodiny, manželství, s čímž souvisí svatební rituály, rozvody. V knihách se lze dočíst i o rituálu pohřbívání, jakožto dějinách smrti.

4.1 Autobiografičnost trilogie

Ve svých dílech Fischl popisuje dětskýma očima vlastní vidění života na malebném maloměstě. Otázkou zůstává, nakolik je literární text autobiografický. Stejně jako spisovatelova trilogie o Hradci Králové i zbytek literárního díla je zahalen určitým tajemstvím do jaké míry je text autobiografický.

Jisté je, že základ textu je reálným obrázkem Fischlova dětství. Míra autobiografičnosti je do jisté míry zkreslena autorovým psaním románů po několika desetiletích, s výrazným časovým odstupem, čímž dochází ke zkreslení skutečnosti a k idealizaci dětství i nezáměrně. Další zkreslení skutečnosti je dílem záměrné. Pro stavbu textu je ostatně jistá fabulace nezbytná.

Analýzou dostupných Fischlových rozhovorů a výpovědí lze částečně zjistit, které skutečnosti se shodují s reálným spisovatelovým životem a které nikoliv. Fischlova trilogie slouží i k opačnému účelu. Lze v ní vyčíst jednotlivé střípky ze života spisovatele, které společně skládají mozaiku Fischlova života a jeho díla, o čemž pojednává tato bakalářská práce.

Jistou míru autobiografičnosti lze vysledovat pomocí srovnání postav a jejich jednání, jež se vyskytují ve všech dílech trilogie. Reálnost knih lze postihnout pomocí metody konfrontace postav a jejich jednání s analyzovanou skutečností získanou z výpovědí samotného Fischla. Začneme u rodiny Viktora Fischla. Jak ji popisuje v hradecké trilogii?

Již v kapitole o životě spisovatele bylo zjištěno, že autorův dědeček Filip z matčiny strany pocházel z moravsko-slovenského pomezí a spisovatel k němu jezdil na prázdniny. Postava dědečka Filipa ve sbírce *Rodný dům* je stejně zbožná jako reálný Fischlův dědeček a také pochází z geograficky shodného místa.

V románu *Rodný dům* se věnuje postavě dědečka Filipa jedna kapitola. Je zde zobrazena slavnost *Bar micva*, což je jedna z nejdůležitějších židovských slavností, kterou musí židovský chlapec projít. Mladý člověk skrze *Bar micva* vstupuje symbolicky do světa dospělých.

Židovskými tradicemi a zvyklostmi spisovatel podtrhuje zbožnost postavy dědečka Filipa. Důraz na zobrazení židovských tradic ve spojitosti s dědečkem Filipem je záměrný, neboť to byl právě on, kdo učil malého Viktora zbožnosti a židovským tradicím. „*Někdy mě*

*s sebou bral do synagogy a já jsem začínal chápat, co je to zbožnost. Taková zlidštělá zbožnost.*¹⁰⁰ Fischl v knize využil symboliky nejdůležitější židovské slavnosti s triumfálním příjezdem toho, který ho ke zbožnosti přivedl.

V knize dále nalezneme několik drobností, které se shodují se skutečným Fischlovým dědečkem. Shoduje se například povolání postavy dědečka se skutečným životem děda, ve kterém byl také sklenářem nebo nalezneme shodu v ovdovělosti obou komparovaných „postav“.

Druhý Fischlův dědeček Gabriel, který byl také velmi zbožný, ale pojímal Boha jinak než dědeček Filip, se nevyskytuje přímo v hradecké trilogii, ale je o něm záznam v románu *Všichni moji strýčkové*.

Zobrazení postav vypravěčových rodičů lze nalézt v celé trilogii, kromě knihy *Velocipéd pana Kulhánka*, kde je příběh vyprávěn odosobněným, nezúčastněným vypravěčem a postavy rodičů tak nelze v příběhu několika generací rozpoznat.

Popis rodičů je v obou knihách velmi podobný. V románech je tatínek popisován jako moudrý prorok, jehož věštby se vždy vyplní, zatímco maminka je popisována v knihách jako vlídná, laskavá žena a spolehlivá, milující matka. *„V tom jsem se shodoval s tatínkem, na kterého jsem ostatně ve všech sporných otázkách vždycky dal víc než na maminku, která byla příliš laskavá, než aby mohla lidi dobře posuzovat.*¹⁰¹

Krátká ukázka z knihy *Rodný dům* vystihuje vztah mezi vypravěčem a jeho rodiči, podobně jako je zobrazení vzájemných vztahů popsáno i v souboru povídek *Hrací hodiny*, kde vypravěč také inklinuje spíše k tatínkovi, s nímž podniká dobrodružné výpravy fantazií i městem a podle jeho slov si s ním nejraději hraje.

Maminka v *Hracích hodinách* představuje opět starostlivou matku od rodiny. Jedna kapitola je v *Hracích hodinách* věnována pouze rukám maminky. Je zde tak zobrazena její péče a laskavost, díky popisu, který zahrnuje co všechno maminčiny ruce dovedou vytvořit. Prostřednictvím symboliky rukou ke čtenáři příběhu prostupuje laskavost a péče maminky k rodině. *„Maminčiny ruce vždycky něco dělaly. I v nejchvatnějších pohybech. Však zůstávaly plné klidu.*¹⁰² Symbolika rukou se již objevuje ve Fischlově textu *Kuropění*. Ruce se nejčastěji objevují, přesně jak píše Fischl v textu, ve spojitosti s prací, či klidem, něhou. To jsou vlastnosti, které vypravěč mamince přisuzuje.

¹⁰⁰ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 22

¹⁰¹ FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. str. 73

¹⁰² FISCHL, Viktor. *Hrací hodiny*. Brno: Atlantis, 1996. str. 14

Podle shodného popisu z obou knih lze dovést, že takový vztah k rodičům Fischl opravdu měl, co se dá však jistě doložit, jsou určitá fakta. K rozporu mezi postavou tatínka a skutečným otcem autora dochází v knize *Rodný dům*, kde vypravěč uvádí, že tatínek vlastní podnik na výrobu zrcadel.¹⁰³ Ovšem je jisté, že Fischlův otec neměl živnost se zrcadly, ale provozoval živnost se zasilatelským obchodem.

Další postavou, která by mohla nést jisté autobiografické prvky je v hradecké trilogii postava služky. V románech *Hrací hodiny* a *Rodný dům* nese shodné jméno- Lidka. Ovšem její osud je v každém díle popisován jinak.

S jistotou doložitelných postav v románové trilogii, které skutečně existovaly v dětství Viktora Fischla, je více. Postavy kamarádů vypravěče zobrazené v knize *Rodný dům* nesou stejná jména jako reální kamarádi ze spisovatelova dětství. V knize se setkáváme s o den starší holčičkou ze sousedství, která se jmenovala Mánička. „*V prvním poschodí bydleli na jedné straně Fischlovi a naproti rodina Hastrlíků. Měli holčičku, přesně o den starší než já. Byla válka a my jsme si spolu hráli na vojenské pohřby.*“¹⁰⁴ V knize rozhovorů takto Fischl vzpomíná na Máničku a na scénu, při které si hráli společně s Máničkou na pohřeb. Tato scéna je přesně jako v rozhovoru vykreslená i v knize *Rodný dům*.¹⁰⁵

Dále jsou ve stejné knize popsána dobrodružství s přítelem Jarkou, se kterým vypravěč prožíval svá dobrodružství na dvoře domu ve vysokých bednách. Věrohodnost přítele i vysokých beden, jakožto samotného dvorku svého rodného domu dokládá opět ukázka z rozhovoru Fischla s Danou Emingerovou: „*Mám ten dvůr tak jasně v paměti. Byl obehnán kamenným plotem, na kterém jsem vystupoval s Jarkou a někdy i s Máničkou.*“¹⁰⁶

V díle *Velocipéd pana Kulhánka*, kterému se práce z hlediska autobiografičnosti ještě nevěnovala, je jistá autobiografičnost samotného hlavního hrdiny románu. *Dům, kde jsem se v červnu 1912 narodil, už panu Kulhánkovi nepatřil, protože maminka u něj nechtěla bydlet. On totiž byl pan Kulhánek veliký sportovec.*“¹⁰⁷ Fischl v rozhovoru naráží na sportovní založení pana Kulhánka, přesně tak jak ho vtělit do románového příběhu. Je zajímavostí, že ještě dodnes nese obchod s jízdními koly, nedaleko Fischlova rodného domu, Kulhánkovo jméno.

Co se týká role vypravěče příběhů a jeho autobiografických prvků s Viktorem Fischlem? Prvním rozporem je, že v knize *Rodný dům* je uváděno, že vypravěč nemá žádné

¹⁰³ FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. str. 98

¹⁰⁴ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 26

¹⁰⁵ FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. str. 10

¹⁰⁶ EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. str. 28

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 20

sourozence¹⁰⁸, což nemá s realitou nic společného. Dalším rozporem je vypravěčovo uváděné jméno. Opět v knize *Rodný dům* je osloven jménem Karlík, o něco později v textu je označován jako Karlíček.¹⁰⁹ Je tedy vidět z oněch několika málo zmínek o vypravěči v hradecké trilogii, že základní autobiografické prvky vypravěč textu s autorem Viktorem Fischlem nesdílí. Nicméně časová datace a popis rodného domu se ve všech románech s dětstvím spisovatele shoduje.

4.2 Shrnutí zkoumané prozaické tvorby

Viktor Fischl se ve své prozaické tvorbě zabývá tématy, která vycházejí především z jeho života, z toho, co za svůj život prožil, vstřelil. Jak již bylo řečeno, píše sebe. Hlavním okruhem témat Fischlových próz je holocaust, který sice neprožil, ale znal a podrobně popsal ve svých knihách z vyprávění svého bratra Pavla.

Dále se ve svých dílech zabývá rodinnými vztahy a rodným městem Hradec Králové, kde prožil své dětství. Související motiv s rodinnými vztahy, je motiv lásky. Tento prvek prostupuje v různých formách celým autorovým dílem. Pouze ve *Dvorních šašcích*, jakožto knize spadající pod literaturu holocaustu, nalezneme jedno specifikum odlišující se od převážné většiny děl zasahujících do tohoto žánru literatury. Ve *Dvorních šašcích* nenalezneme motiv milostné lásky v koncentračním táboře, prvek hojně využívaný autory literatury holocaustu.

Posledním velkým tématem Fischlových próz je téma náboženské, až filozofické. Duchovní rozměr ve Fischlových textech zaujímá podstatnou roli. Rozebírá náboženská témata o existenci a víře v Boha, dále filozofické náměty o životě, smrti a o stárnutí.

Spisovatelovy prozaické texty se vyznačují mistrným vypravěčským jazykem, který je barevný a košatý. Texty jsou psány bohatou, metaforickou češtinou, ale přesto zůstávají popisem velmi přirozeným, střízlivým a obyčejným.

V oné přirozenosti a všednosti je ostatně síla Fischlových prozaických textů. Ačkoliv autor prožil neobyčejný život, ve svém díle popisuje všední, každodenní stránku života, která je hlavním těžištěm jeho literárního odkazu. Obyčejné, každodenní věci, kterých si téměř nevšimáme a málokdy si jich vážíme, Fischl popisuje s bravurou, tak, že každý po přečtení jeho díla se musí nad těmito radostmi, popřípadě strastmi, obyčejného člověka a jeho života zamyslet. V barvitých popisech každodenního života je znát básnický akcent spisovatelova

¹⁰⁸ FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. str. 109

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 158-159

mládí, který z obyčejných věcí dělá ve svých příbězích neobyčejné a velice poutavě vyprávěné.

Fischl záměrně upozorňuje na zdánlivě obyčejné věci, lidi, neboť těch si během života ve vysoké politice a vysoké společnosti začal vážit nejvíce. V předmluvě k rozhlasové četbě na téma malosti a obyčejnosti ve svých dílech odpovídá: „*Mne ti malí, prostí lidé víc zajímají, protože se mi vždy zdálo, že malí lidé ve skutečnosti nejsou tak malí, své životy prožívají daleko živelněji, že si tykají s životem i smrtí, jsou nějak hmatatelně bližší svému osudu, a proto je v nich, zdá se mi, nakonec i víc moudrosti.*“¹¹⁰ V tom také spatřuji hlavní přínos a význam spisovatelova díla.

¹¹⁰ JAKLOVÁ, Lenka. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové: Garamon, 2007. str. 110

Závěr

Bakalářská práce se na předchozích stranách snažila poukázat na dvojkolejnost spisovatelova života, jak v rovině osobní, tak spisovatelské, která byla analyzována pomocí vybraných literárních děl k jednotlivým tématům, typických pro tvorbu Viktora Fischla a vycházející z jeho života.

Na začátku práce jsem se zabýval podrobněji právě životem spisovatele, z důvodů jeho provázanosti s dílem. Pro pozdější analýzu jeho děl bylo nezbytné nahlédnout na Fischlovo dětství a dospívání v Československu, které znamenalo seznámení a vstup Fischla do literatury.

Zároveň jsem se věnoval tématu židovství autora, jak z hlediska perzekuce v osobním životě, tak z hlediska spolupráce s mnoha významnými lidmi v oblasti profesní. Cílem bylo poukázat na vliv židovství v autorově literárním odkazu a jeho zařazení v kontextu žánru literatury holocaustu. V práci jsem podal také krátký přehled Fischlovy diplomatické činnosti, která byla dobově zařazena v rámci spisovatelova života v Izraeli.

Stěžejní část práce se věnuje analýze konkrétních prozaických děl autora. Interpretaci byla podrobena díla, která vycházejí ze spisovatelových velkých literárních témat a zároveň blízce souvisí s životem autora, jež je s nimi komparován.

Tato díla jsou tvořena souborem několika motivických prvků, které v práci rozkrývám a definuji tak díla v kontextu literárního teoretického rámce. K tomuto zařazení do kontextu jsem použil v případě knihy Kuropění literární žánr idyly. Pro zvýraznění rozdílnosti byla idyla srovnávána s antiidylo, kterou představuje kniha Antikuro. Práce se také podrobně zabývá intertextualitou a literárními odkazy Kuropění. Fischlovo dílo Dvorní šašci, motivicky vycházející z tématu židovství, bylo srovnáváno s teoretickým rámcem literatury holocaustu.

Závěr práce byl vyhrazen třem dílům věnujícím se spisovatelovu rodnému městu Hradec Králové, jež jsem pracovně nazval hradecká trilogie. Důvod proč se věnuji hradecké trilogii je ten, že nejautobiografičtěji popisuje život spisovatele a mnohé o něm vypovídá, stejně tak jako o dějinách každodennosti na maloměstě první poloviny 20. století. V dílech jsme porovnával autorem zobrazované rodinné vztahy a rozdílný popis motivu lásky.

Dílo a život Viktora Fischla nelze lépe shrnout, než jak to udělal spisovatel Arnošt Lustig: *„Viktor Fischl je klenot v pokladnici české literatury. Jeho umění, které vyzrálo v minulém století, přešlo s fanfárami i bez fanfár do nového tisíciletí. Napojeno tím nejlepším,*

co je ve Starém zákoně, a tím nejlepším, co v sobě má české země, nám odevzdal dílo, které bude žít stejně dlouho, jako bude žít česká literatura.“¹¹¹

Přesně jak říká Arnošt Lustig ve svém citátu, Fischlovo literární umění přešlo s fanfárami i bez fanfár. Bohužel se obávám, že v jeho rodné zemi a rodném městě Hradci Králové přešlo jeho umění spíše bez fanfár. Do podvědomí širší veřejnosti a českého literárního kánonu se prozatím bohužel nedostal, což je jistě škoda.

To byl také jeden z dalších důvodů ke zpracování látky o jednom z našich nepřekládanějších a tím pádem nepoměrně známějším autorovi v zahraničí, než v jeho rodných Čechách, které tak miloval.

¹¹¹ JAKLOVÁ, Lenka. 2007. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové, 2007. str. 102

Bibliografie

Primární literatura

FISCHL, Viktor. *Dvorní šašci*. Praha: Art-servis, 1990. ISBN 80-7116-001-6.

FISCHL, Viktor. *Hovory s Janem Masarykem*. Praha: Česká expedice a Riopress, 1996. ISBN 80-85281-42-2.

FISCHL, Viktor. *Hrací hodiny*. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-119-1.

FISCHL, Viktor. *Jeruzalémské povídky. Kafka v Jeruzalému*. Praha: Garamond, 2004. ISBN 80-86379-71-X.

FISCHL, Viktor. *Krása šedin*. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-340-X.

FISCHL, Viktor. *Kuropění*. Praha: Garamond, 2005. ISBN 80-86379-93-0.

FISCHL, Viktor. *Píseň o lítosti*. Brno: Atlantis, 1992. ISBN 80-7108-048-9.

FISCHL, Viktor. *Rodný dům*. Praha: Hynek, 2000. ISBN 80-86202-73-9.

FISCHL, Viktor. *Setkání*. Praha: Martin, 1994. ISBN 80-901744-6-9.

FISCHL, Viktor. *Velocipéd pana Kulhánka*. Praha: Marsyas, 1992. ISBN 80-900262-6-5.

FISCHL, Viktor. *Všichni moji strýčkové*. Praha: I. Železný, 1995. ISBN 80-7116-684-7.

HALAS, František. *Sépie, Kohout plaší smrt, Tvář*. Praha: Akropolis, 2001. ISBN 80-7304-009-3.

KŘESADLO, Jan. *Zámecký pán aneb Antikuro*. Praha: Ivo Železný, 1992. ISBN 80-7116-127-6.

Sekundární literatura

EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Triáda, 2005. ISBN 80-861138-72-0.

EMINGEROVÁ, Dana. *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*. Praha: G plus G, 2002. ISBN 80-86103-53-6.

EMINGEROVÁ, Dana. *Trojský kůň času u bran Viktora Fischla*. Mladá fronta Dnes, 3. listopadu 2003, str. 8.

EMINGEROVÁ, Dana. *Fischl*. TV Magazín MF Dnes, 30. listopadu 2000, str. 42.

Sborník *Holokaust v české, slovenské a polské literatuře* (Ed. HOLÝ, Jiří). Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1245-4.

JAKLOVÁ, Lenka. 2007. *Návraty Viktora Fischla*. Hradec Králové, 2007. ISBN 978-80-86472-31-7.

JAKLOVÁ, Lenka. *Auschwitz mně stačil na celý život*. Roš chodeš 64, č. 2, 2002.

KAĐŮRKOVÁ, Milada. *Setkání s Viktorem Fischlem*. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0946-7.

KAĐŮRKOVÁ, Milada. *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2009. ISBN 978-80-86057-55-2.

Sborník *Idyla a idyličnost v kultuře 19. století* (Eds. KAISEROVÁ, Kristina a MARTINOVSKÝ, Ivan). Ústí nad Labem: Albis international, 1999. ISBN 80-86067-30-0.

LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-308-8

PAVLÍK, Jiří. *Viktor Fischl: Kuropění. Podněty k interpretaci*. Theologická revue 71, č. 3, 2000, str. 275-280.

PLATON. *Faidon*. Praha: Oikoymenh, 2000.

ŘEHÁK, Robert. *Poslední rozhovor s Viktorem Fischlem*. Reflex, č. 23, 2006.

VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN nevedeno.

Slovník českých spisovatelů od roku 1945. Praha: Brána, 1995. ISBN 80-85946-16-5.

ŽELEZNÝ, Ivo. *S Janem Křesadlem o literatuře a jiném*. Tvar 2, č. 17, 1991, str. 9.

Internetové zdroje

SÝKORA, Karel. *Oko za oko, zub za zub jako zákon milosrdenství*. Britské listy, 29.3.2005 [cit. 2010-03-04]. URL: <<http://www.blisty.cz/2005/3/29/art22641.html>>.

Resumé

This Bachelor thesis is dealing with the personality of the Czech writer and diplomat Viktor Fischl, who is not so well-known in the Czech Republic, because he lived in exile in Izrael since 1948. He also worked there as a diplomat. This Bachelor analyzes Viktor Fischl's work compared with the life of the author. It also analyzes writer's major literary themes, which are closely conducted with the author's life such as the Holocaust, countryside idyll or family relationships. On these thematic elements this work classified his piece in the context of the literary theoretical framework.

The autobiography of Fischl's life has been shown in three parts, which are connected with Hradec Kralove, in which the writer spent his childhood. There are also analyzing the autobiographical elements in concept of love theme and family relationships in this trilogy. It has been proved in what is the trilogy different and in what is the consistent with the real life of the writer. Bachelor thesis mapped in detail the life and the selected works in which it found several intertextuality links, through which it came to the complexity of writer's personality.